

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IX, NUMS. CLXXIX - CLXXX, MARÇ I - XVI, MCMXXIII

Número solt, 1 pesseta.

SUMARI

«El meu sindicat», per R. RUCABADO.—Amics d'En Folguera, per J. M. LÒPEZ-PICÓ.—Xenius o la moral dels immorals, per A. ESCLASANS.—En Frederic Masson (1847-1923), per FREDERIC CAMP.—Les «Vint Cançons» del jove poeta, per CRISTÒFOR DE DOMENEC — Poesia catalana: Cançó de vora mar, per TOMÁS GARCÉS.—Lírica anglesa: Un dia, per E. DICKINSON (M. P. *interp.*).—Els llibres per O. S.—Les Arts plàstiques, per R. B.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS

BARCELONA

LA REVUE DE GENEVE

Directeur: ROBERT DE TRAZ

Internationale, mais non internationaliste, la *Revue de Genève* est un organe de liaison. Elle groupe des écrivains représentatifs de chaque nation, afin qu'il s'expliquent. Revue de civilisation comparée, elle donne chaque mois, grâce à des collaborateurs de tous pays, l'image vivante et contemporaine d'un monde où personne ne peut plus s'isoler.

La *Revue de Genève* publie des œuvres de Maurice Barrès, Georges Duhamel, Elie Faure, Edmond Jaloux, Daniel Halévy, Camille Mauclair, André Suarès, Albert Thibaudet, Hellens, B. Croce, G. Ferrero, Vilfredo Pareto, G. Prezzolini, Bennett, Joseph Conrad, J. Joyce, George Moore, Shaw, N. Murray Butler, John Erskine, Ch. Macfarland, F. W. Förster, Freud, Thomas Mann, Rathenau, Redlich, Keyserling, A. John Erskine, Ch. Macfarland, F. W. Förster, Freud, Thomas Mann, Rathenau, Redlich, Keyserling, A. Kouprine, Milioukov, Remisov, Alexis Tolstoi, Branting, Lange, Nansen, J. Bojer, Per Hellström, Lagerkvist, Masaryk, Bénès, A. Apponyi, I. de Voinovitch, Markovitch, Unamuno, Madariaga, etc., etc.

	Un an	Six mois	Prix du numéro
Suisse	Fr. 36.—	Fr. 19.—	Fr. 4.—
Etranger (argent suisse)	» 44.—	» 23.—	» 4.50

Pour tous renseignements s'adresser à la S. A. des Editions «Sonors», 46, rue du Stand, Genève.

EDITORIAL CATALANA, S. A.

La Veü de Catalunya.—Agricultura.—Biblioteca Literària.—D'ací d'allà.—Economia i Finances.—Biblioteca Catalana

ENCICLOPÈDIA CATALANA

VOLUMS PUBLICATS

- I.—La crisi del règim, per A. Rovira i Virgili.
- II.—Exploració polar, per William S. Bruce, traducció de Carles Riba.
- III.—Roma, per W. Warde Fowler, traducció de l'anglès, per J. de Fontcuberta.
- IV.—Filosofia crítica (volum doble), curset donat a l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1917, per R. Turró.
- V.—Astronomia, per Arthur R. Hinks, traducció de l'anglès, per A. Desvalls i C. Riba.
- VI.—Nacionalisme. Textos extrets dels llibres, escrits i discursos de N'Enric Prat de la Riba. Tria, sistematització i pròleg de A. Rovira i Virgili.
- VII.—Aritmètica Mercantil (vol. dob.), per Emili Vallès.
- VIII.—El règim Jurídic de Catalunya, per Martí Esteve.
- IX.—Gramàtica Francesa (vol. dob.), per P. Fabra.
- X.—El Muncipi Modern, per F. Culi Verdaguer.
- XI.—Doctrina Estètica del Dr. Torras i Bages, per Mn. C. Cardó.
- XII.—Piscicultura, per J. Maluquer.
- XIII.—El Papat i els temps moderns, per W. Barry, traducció de l'anglès, per J. Carner.
- XIV.—El Renaixement, per E. Sichel, traducció de l'anglès, per J. March.
- XV.—La Civilització Bizantina, per P. M. Bordoy-Torrents.
- XVI.—Prehistòria Catalana (volum doble), per P. Bosch Gimpera.
- XVII.—Història d'Anglaterra, per A. F. Pollard, traducció de l'anglès, per J. de Fontcuberta.
- XVIII.—Història de Rússia (volum doble), per A. Rovira i Virgili.
- XIX.—L'antic Orient, per D. G. Hogarth, traducció de J. March.
- XX.—Economia Política, (volum doble), per S. J. Chapman, traducció de Manuel Reventós.
- XXI.—Els Jocs Olímpics, per J. Elias, il·lustracions de J. d'Ivori.
- XXII.—Història de l'Art (Egipte), volum doble, il·lustrat, per Joaquim Folch i Torres.
- XXIII.—Apunts de la Flora Medicinal de Catalunya, pel Dr. J. Calicó (volum doble).
- XXIV.—Napoleó i el Món (vol. doble), per Frederic Camp.
- XXV.—El descobriment d'Àfrica, per Sir H.H. Johnston, traducció de M. Sabat (volum doble).
- XXVI.—Islamisme per D. S. Margoliauth, traducció de P. Bergos, volum doble.

Cada volum val DUES pessetes (els volums dobles compten per dos)

Si necessita algun aclariment respecte a n'aquesta o altra de les nostres publicacions, escrigui avui mateix

EDITORIAL CATALANA - Escudellers, 10 bis, etl. - Barcelona

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

HISTORIA NACIONAL DE CATALUNYA

de n'ANTONI ROVIRA I VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: Verdaguer, Rambla del Mig; Puig i Alfonso, a la Plaça Nova; Editorial Políglota, carrer de Petritxol; Nacional Catalana, Gran Via, 613 i en la nostra direcció: Diputació, 95; telèfon, 157 H.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IX — NÚMS. CLXXIX i CLXXX — MARÇ I - XVI - 1923

“El meu sindicat”

Manuscrit trobat a un tramvia.

«Las de soportar damunt de mes espatlles el pes feixuc de tirania tanta: despotisme de dalt, de baix, del centre; aixeco jo també bandera de rebeldia.

Hi tinc perfecte dret. Encar que no el tingúes, també em redreçaria. A fi de comptes, això del dret és una creació burgesa.

Escriu en mon penó de combat la divisa dels irredents. Són uns mots verges, vibrants, novíssims. Expressen tot un programa renovador. Ve't aquí el lema dels veritables rebels: **PROGRÉS I BENESTAR.**

Progrés i benestar; oh, sacre emblema! Sol irradiant, flamígeres espurnes. Quina claror, dolça com una aubada i rogenca com la del forn universal que consumirà vellúries i despotismes!

Mai la humanitat s'havia somogut, en quaranta centúries de tenebra, per uns ideals tant bells com els que avui — oh, per fi, ets arribat, jorn de glòria! — decoren el meu lema: vermell com la sang, negre com la venjança i blanc com la puríssima fe en la societat harmònica que s'atança.

Progrés i Benestar. Qui, qui serà el selvatge, l'infecte estult, l'opressor barbre que gosarà oposar-se al triomf de ma bandera? Si algú és atrevit de no estar-hi conforme, serà

que és enemic del Progrés i enemic del Benestar humà, i com a tal serà tractat.

Perquè el meu sindicat serà ample, generós, fraternal, obert a tots els oprimits, a tots els que pateixen, que correran a unir-se en bloc sota el definitiu ideari emancipador, formant allau solidari, fort, potent, irresistible!

Però, ai dels qui no vulguin venir amb mi a la realització del Progrés i el Benestar dels homes! Seran declarats desertors del progrés i traidors al benestar de sos germans. I, com és de rigorosa justícia, traidors i pròfugs cauran sota el pes de la massa indignada, de la qual sóc jo l'autèntic mandatari. I de ço que els passi, ells i ningú més que ells seran els únics responsables.

Així, doncs, prepareu-se. De casa en casa passaré a recollir les lliures i espontànies inscripcions. Sóc — ja ho sabeu — enemic de la coacció, i abomino dels atemptats i de la violència, estèril sembrada que sols dona fruits de mort.

Ja tinc fets els carnets i els segells de còpia. Qui no prengui carnet, qui no còpia, serà que és enemic del Benestar i del Progrés. Al malvat esquirol que defugi el deure sindical que jo li poso, li ensenyaré — no per res! — el més perfecte i modern sistema de pistola automàtica que s'ha inventat enguany al Nortamèrica.»

Per la còpia,
R. RUCABADO

Amics d'En Folguera

Si fossin exhaurits els deures d'homenatge a la memòria de Joaquim Folguera i prou divulgats els textos de la seva obra i els comentaris que suggereix, ens quedaria sempre, horitzó enllà del temps, la llibertat de l'agrupament fidel amb el disseny d'adverar que a Catalunya creiem avui més essencial que tenir bon gust, restaurar la tradició de l'amistat.

La il·lusió de l'alba del noucents fou insatisfeta primer i enganyada més tard. S'ens dictava un còdic, es cert, però se'ns falsejava una moral. Es per això que, repassant ara el còdic, les paraules definidores ens semblen eixutes i el contingut ens sembla estèril.

Cal retrobar la vida, fou el crit de la nostra angoixa. Cal retrobar la moral, ha estat la primera afirmació del nostre penediment. I aquesta afirmació l'hem repetida d'una manera obsessionant, per tal de fer-ne una necessitat i també una defensa. L'hem repetida a desgrat de la ironia que ens acusava de fer-ne una cançó de l'enfadós.

Els camins de la nostra REVISTA han estat una mica obligats per aquesta obediència. No tots els qui l'acceptaven l'han servat fins a la fi. Les fatigues són inevitables i no tothom s'aconsola d'aquesta soledat de l'esperit que a Catalunya sembla tan dura.

Es just, però, dir ben alt que no és irreparable. De l'any 1915 al 1919 havíem guanyat la convicció i la vocació de Joaquim Folguera. De l'any 1919, que ell ens deixava, fins avui, hem guanyat l'exemple de Joaquim Folguera, del qual tres o quatre, potser fins a sis, que no hi eren familiars, han pogut dir que els havia ensenyat d'ésser amics.

Amics d'En Folguera podem anomenar-nos els que volem aprofitar la delicada forma de les seves valors humanes.

La primera, restaurar l'idealisme que ens escau ja, sols per ésser un poble llatí. Totes les altres s'engrandiran i es faran actives per llei de fer el lloc que li pertoca a la bella escaiença.

Poble trist, ha estat motejat el nostre poble l'any 1922. Sabeu per què?

Perquè l'havien volgut vestir segons patró

que no li esqueia. Perquè entre la voluntat immediata i el dogmatisme imperatiu que traïen les més torturades pruíges individualistes del domini utilitari sota la coacció del jo i de l'ava, s'havia perdut la sal de l'idealisme que és el nostre ordre i la nostra mesura.

Desavesats de nosaltres mateixos, el pecat d'incoherència ha disminuït les possibilitats creadores del nostre renaixement. Potser els mateixos que cerquen esmena improvitzen massa sovint solucions doctrinàries renyides amb la pau del paisatge i la joia de la consciència l'endemà del perdó.

Es tracta simplement de no oblidar. (Quins distrets són balladors de sardanes?)

Amics d'En Folguera. Feinejadors atents. Ja som a la moral, que vol dir ja toquem de peus a terra. Sense l'idealisme a què ens referim, no hi ha realitats possibles.

La nostra realitat la precisaria amb dues recordances populars a la memòria del nostre advocat, d'aquest Folguera que no volem que ens deixi. La una són els mots d'allunyament terrenal que, en cloure els ulls de la banda d'ací, deia segurament:

*Adéu, noble Barcelona,
la millor ciutat del món.
Adéu el carrer del Vidre
i el carrer de la Mercè.
Adéu Rambla i Boqueria,
que ens hi passejàvem bé!*

L'altra és la imatge que ens fem d'ell en obrir els ulls de la banda d'allà:

*No troba ningú a la taula
sinó un sol Déu Jesucrist,
amb un ciri a cap de taula
i un llibre molt ben escrit.*

Amics d'En Folguera, volem passejar bé per la Rambla, però volem també que no ens manqui la glòria del llibre ben escrit. Si això és una cultura, diu que també és la gràcia.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

Xenius o la moral dels immorals

Malaltia llarga, parenta de la mort. Es possible, ja avui, comptar per anys el temps passat d'ençà que Xenius, dins una triple cortina de silenci, s'esvaïa als ulls, mig astorats de sorpresa, de la gent intel·lectual catalana, per aparèixer, mesos més tard, camuflat d'ànima i de llenguatge, als ulls arborats d'ironia de la gent intel·lectual espanyola. Ell, el magnífic, l'indiscutible (enc que no indiscutit), menaire de la intel·ligència catalana retrobada, convertit en un senzill soldat de rengle de l'abigarradíssim exèrcit espiritual de l'enemic! Com, com! Era possible? Certament, era possible. Prop de quinze anys de «Glosari», de maldar quotidianament per l'honor i la glòria de l'ànima catalana, no havien sigut una traba prou forta per a resistir l'empenta fatídica d'una mesquina anècdota burocràtica, i en una «nit dramàtica» del viure de l'heroi, ell mateix ens ho conta, foren afluiats els lligams, trenats a força de voluntat i de tenacitat en l'esforç i acordada tàcitament la claudicació de tots els ideals que feien l'esquelet del «Glosari», vertebrant-lo i animant-lo. Després de la ruptura, va fer-se una quietud obstinada per part de tots. Els nostres intel·lectuals, els públics i els solitaris, capiren la transcendència de la mutilació que el nostre esperit venia de sofrir, i callaren; no tothom sigué prou pur per a comprendre ço que representava la deserció de Xenius i algú, siguem francs, feu un sospir d'alliberament en veure caigut de la peanya, banit de la càtedra, l'ardent glosador, el Júpiter del nostre Olimp, iniciant-se un ball-manetes incivilíssim en certs sectors del nostre front artístic. L'actitud dels millors, però, fou de respecte, i per delicadesa o per amor propi professional s'abstingueren de comentaris, respectant l'ídol en sa caiguda i refermant el propòsit, tantes vegades predicat en el temps de sa dictadura, d'augmentar en intensitat, per a suplir l'esforç del nostre absent, aquella «llicó de la callada energia, del treball quotidià i humil» que ell ens havia donat al final de *La Ben Plantada*. Si Xenius deixava d'ésser l'home d'acció, podia ésser encara l'home d'idees. El «Glosari», clos en *La Veu de Catalunya* i obert en *El Día Gráfico*, seguia donant el to del nostre viure espiritual. Gloses catalanes en diari català, gloses catalanes en diari espanyol. Això era tota la diferència. No perdiem en el canvi, semblava. De sobte, però, Xenius s'embarcava per a l'Amè-

rica del Sur. Cessaven les gloses. I el salt era donat. Després, tots ho sabem, i més valdria no parlar-ne. «Las obras y los días», en el diari espanyol *Las Noticias*, gloses escrites en castellà. La llengua catalana era desdenyada i ai! el fons, el pensament, l'ideari d'orsia venia d'ésser canviat completament. Xenius cremava les naus darrera seu. El «Glosari» català s'enfonsava com un miratge de llum en el vent, i tota l'obra tan amada, l'edifici de marbre i de bronze que havia fet l'admiració de la nostra adolescència, se'ns presentava sense fonaments, com si fos construït damunt la sorra! Els moments foren d'estupor, d'angoixa, de dolor, no cal negar-ho. ¿Com s'avenia Xenius a publicar la seva obra, que era l'obra de tots, perquè amb l'entusiasme i l'alè de tots prenia vida, en les planes d'un diari estranger, sense cap garantia de respecte, vora les cròniques rimades i estúpides d'«El Tío Mereje» i el comentari mercantil de la setmana? No era això tot. Vingué després el «Palique» en les planes d'*El Nuevo Mundo*, de Madrid, i el pròleg a *El Nuevo Glosario*, edicions Caro Raggio, de la mateixa vila, i els volums de gloses castellanques, i els atacs i les fiblades i els cops d'agulló, sense altesa ni noblesa, contra Catalunya i l'art i els homes i les coses i els afectes de Catalunya, i després el discurs presidencial dels Jocs Florals de Castelló d'Ampúries. Aquesta es la fi de Xenius i, virtualment, pot dir-se que en aquest moment neix, per als espanyols, el literat Eugenio d'Ors, deslligat completament de Catalunya, traspasat a Espanya amb armes i bagatges. Una feble rèplica de Nicolau d'Oliver en *La Publicitat* trenca el silenci tant perllongat. I el sentiment de respecte i de delicadesa que havia contingut la protesta dels intel·lectuals catalans, públics i solitaris, esclata sordament i es converteix en desengany, en menyspreu, en odi contra Xenius. En Josep Maria Junoy respon dignament, encara que superficial, en nom de tots. Segueixen en *Las Noticias* els atacs al nacionalisme i a la bandera catalana. Finalment en el pròleg al Catàleg de l'Exposició de pintures del concurs Plandiura, porugament, sense gallardia, amb ronceria vulpina, apoiant-se en paraules d'En Sagarra, com abans ja ho havia fet amb paraules d'En Pla, Xenius parla novament de l'atonía espiritual de Catalunya. Josep Maria de Sagarra li ha respost bellament en les pla-

nes de *La Publicitat*. Cal esperar que vindran altres homes de Catalunya a enfortir la protesta. Jo voldria fer-ho avui en nom de la moral, perquè considero que la gesta de Xenius és un cas clínic d'immoralitat. Tot fa esperar, però, que després de la protesta general de la intel·lectualitat catalana, Xenius i la seva obra passaran al lloc que els pertoca. Quan sapiguem mirar-los objectivament, com si en lloc d'un autor català es tractés d'un autor estranger, haurem guanyat molt de camí. L'obra del «Glosari» en català, l'Antic Testament del Glosari, com diu el seu autor, serà sempre una bella gesta dins el nostre Renaixement, però, llegint-lo, no sabrem estar-nos mai, mai, mai, de fer, en cada glosa, la part del diable, perquè sabrem que tot allò que llegim, i que un temps ens havia semblat la summa ètica i estètica de la Catalunya noucentista, no és res més que un joc de «sprit», paraula francesa que s'escriu amb minúscula, en lloc d'ésser un treball d'Esperit, paraula catalana que s'escriu amb majúscula i que tot allò que l'autor afirma amb tant d'entusiasme ha sigut negat, en la seva ànima, per l'obra posterior del seu autor. No ens fem il·lusions. El Glosari és una fita, certament, però amb menys petulància, amb menys prosopopeia, amb menys «bruhaha», la versió de l'*Odissea* d'Homer, per el puríssim Carles Riba, també és una fita, i la publicació dels autors grecs i llatins en la «Fundació Bernat Metge», és una altra fita, tan monumentals, totes dues, o més, i d'efectes indubtablement més intensos que els del «Glosari». Mentre el «Glosari» s'ha escrit en català, Xenius ha pogut ésser el nostre guia. Escrivint en espanyol, Xenius, encara que no negués el nacionalisme en nom d'un humanitarisme, d'un universalisme sofisticat i escenogràfic, encara que no fossin dominades les seves gloses per la pruija de negar valor, de desdenyar, de ferir irònicament l'espiritualitat de Catalunya, no podria menar-nos ni persuadir-nos ni convence'ns. Deia en Junoy en la seva conferència que el creuament de braços dels intel·lectuals catalans davant la seva caiguda havia, literalment, enfollit Xenius. Diguem que tot hauria pogut ésser perdonat a Xenius menys el greuge inferit a la llengua catalana; i que ço que ha enfollit, literalment, als catalans contra Xenius, ha sigut el desdeny que ha fet del català per a escriure les seves obres actuals. La negació del nacionalisme, la posició d'atac contra els nostres homes i els nostres afectes, la superació de l'antic «Glosari» pel nou glosari, tot això són coses que deuen acceptar-se en nom de la llibertat de pensament, però el fet d'escriure aquestes coses en espanyol dóna un significat agressiu a les

idees, que mai haurien tingut escrivint-les en català. Xenius havia predicat un imperialisme català que, per sí sol, ja era una superació del nacionalisme, i tots l'havíem acceptat. Com podríem acceptar ara el seu universalisme, la seva negació dels nacionalismes, si veiem que ell, que havia somniat en plantar la bandera de les quatre barres a cada un dels quatre pols, ha acabat refusant l'idioma català i escrivint — oh, superació de superacions! — en castellà? Avui escriu en castellà, no m'estranyaria gens que Xenius escrivís demà en francès o en italià. Deu esperar-se tot d'un home que nega l'idioma propi. Xenius n'és l'exemple vivent. Per què cal tenir en compte, sobretot, que Xenius és un literat i res més que un literat. La filosofia, la pedagogia, la crítica, el dilettantisme científic de Xenius, pesi a ell mateix, no són més que convencions que li foren imposades per l'actitud que les circumstàncies l'obligaren a pendre dins el Renaixement català. Avui són molts els que estan ja convençuts de què Xenius és un enorme dilettant, però encara són munió els que creuen en Xenius crític. Paraules, paraules. Llegiu els quinze anys de glosari, i jo us dic que no trobareu una sola glosa crítica. Trobareu molts jocs d'enginy, moltes variacions sobre un tema crític, molta literatura crítica, però gens de crítica literària ni pictòrica ni musical ni de cap mena. Jo no he sigut mai un incondicional del «Glosari» ni molt menys. En el «Glosari» hi ha molt gra, i de bona qualitat, certament, però l'abundor de palla tal volta justifica l'abstenció de cercar el gra. I el gra, jo n'estic cert, no era altra cosa que els instants purament literaris de Xenius. L'Ors és un *croniqueur* brillant. Faria un magnífic director de revista mixta de modes i d'art, estil *Vogue* o *Femina*. Per això he dit que no m'estranyaria veure'l escriure un dia en francès. O millor dit, traduir. Perquè, pesi al seu universalisme, Xenius, avui, no crea, sinó que tradueix al castellà les gloses que crea en català. I heu's aquí com ell mateix nega la seva negació. I en el pecat troba la penitència, car els volums d'*El Nuevo Glosario*, publicacions Caro Raggio, són la cosa més soporífera, més híbrida, més papavèrica que conec de la moderna literatura espanyola. Això, que podria excusar-se si es presentessin com a traducció, no pot perdonar-se al publicar-se com a obra original. La moral dels immorals: aquesta és la lliçó de Xenius. Diu la gent de casa nostra: «Val més caure en gràcia que ésser graciós.» Si Xenius hagués sapigut abandonar mudament, irònicament, amb una reverència elegant, la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat de Catalunya i s'hagués incor-

porat novament a la vida normal dels solitaris de l'Esperit de Catalunya (que, dit sigui de pas i guardant les proporcions, és tan austera, tan anònima i tan dura, però tanmateix tan dolça i tan benamada com la dels purs esperits de Madrid, de París o de Roma), tots nosaltres hauríem rebut joiosament al company altíssim que havia sapigut atravesar el fangar polític sense sollar l'alba gonella de la seva ànima. Xenius, però, ha preferit exhortar, i sembla decidit a seguir predicant moralitat a ultrança als catalans des de les trinxeres enemigues. Ens és impossible escoltar-lo mentre no rectifiqui la immoralitat de la seva posició. On aniríem a parar? Qualsevol intel·lectual català que, per un desacord qualsevol amb qualsevol dels seus compatricis, homes o institucions, es considerés vexat, tindria el dret de passar-se al camp contrari, i sermonar-nos a tort i a dret... en espanyol del que ara es parla! Xenius creu que Catalunya pateix d'atonía espiritual. Jo no ho crec. Per què no torna, doncs, a Catalunya, i ens diu en català ço que cal fer per a vivificar la nostra pàtria, esmortuïda segons ell? Xenius ha combatut el confusionarisme, i Xenius mai havia sigut un autor tan confusionari com ara. Barreja els noms de Catalunya i del nacionalisme català, com si es tractés d'una mateixa cosa. I això és un error capital. Per a un poeta, Catalunya és la llengua; per a un pintor, els colors; per a un escultor, la pedra, i molts d'ells no han pensat mai, ni fa cap falta, amb el nacionalisme català. La política, el dret, les finances (quantes coses inventa la neurosi per a fer veure que no ho és!) són professions que encara que es relacionin o es creguin integradores del nacionalisme català, no tenen res que veure amb Catalunya. Si tinguessin que veure-hi alguna cosa, no caldria que remoguéssim cel i terra per a exaltar un ideal que, al fi i al cap, no serviria per a res més que per a fer de criat dels homes d'administració! En aquest punt jo estic d'acord en negar el nacionalisme català en nom

de Catalunya! Ha fet més Xenius amb el «Glosari» per Catalunya que en Prat de la Riba amb tota la seva obra política. Ha fet més, però, En Prat de la Riba pel nacionalisme català que Xenius amb els seus quinze anys de «Glosari». Fa més per Catalunya un poeta escrivint un opuscle de poemes que llegeix un nucli selecte, que no pas un polític amb cent discursos que escolta tothom qui vol. Jo estic convençut, des de fa temps, que Catalunya no serà el que ha d'ésser fins el dia que el catalanisme sigui mort i enterrat. El nacionalisme es bo com a medi, jamai com a fi. Si una repressió anti-catalanista, vingués d'on vingués, determinés la clausura de tots els centres i fomentos i entitats nacionalistes catalanes i s'arriessin les banderes i es perseguissin els cants i els crits i tota mena de manifestacions, jo sol, escrivint un poema o un article en llengua catalana, anul·laria l'obra de repressió. i jo fóra Catalunya. Xenius moralitza contra el nacionalisme català en espanyol: doncs Xenius és immoral! Xenius combatent el nacionalisme català en llengua catalana, seria en canvi un català patriota. Què s'ha d'entendre, doncs, per catalanisme? Simplement: Catalanisme ha d'ésser l'exaltació serena de totes les valors de catalanitat que neixen, viuen i moren amb cada individu fill de Catalunya. Res més.

El cas de Xenius combatent durant quinze anys l'anècdota i lloant la categoria, per a finir oblidant la categoria i perseguint romànticament l'anècdota, és una dura lliçó per a tots. Damunt l'home «màquina de viure», anècdota, l'home, categoria. Damunt del «sprit», anècdota, l'Esperit, categoria. Damunt el nacionalisme català, anècdota, Catalunya, categoria. No parlem de moral mentre siguem uns immorals! Ni catalanistes, ni espanyolistes, ni europeistes, ni universalistes: catalans, simplement. I això, que sembla tant fàcil, és, ai! tan difícil!...

A. ESCLASANS

En Frederic Masson (1847-1923)

La mort s'ha emportat en Frederic Masson, l'historiador de Napoleó I, membre sobressaïent i subtilíssim de l'Acadèmia Francesa, famós per ses *boutades* i per son treball personal constant i productiu.

Personalitat casi bé desconeguda a Catalunya, formada a la vella escola, tal volta l'home hagués sortit un censor formidable si aviat la història no l'hagués captivat, emportant-se'l cap a investigacions enlairades, que circumstàncies de família i vocació caracteritzaren tot seguit fixant-les en l'època del primer Imperi, o més ben dit, en la persona de son fundador.

Masson, que jove i tot feia ja ses armes en el saló de la famosa princesa Matilde Bonaparte, al costat de l'Edmond i d'en Juli de Goncourt, d'en Renan, en Gauthier i d'altres, s'adherí al príncep Napoleó, germà d'aquella, gendre de Víctor Manuel i símbol del bonapartisme radical, i siga perquè fos son secretari i confident, com afirmen tants, siga per la sola amistat, treballà al costat seu, coneixent papers de la més alta importància, ajudant a la resposta del príncep a Taine, i fins intervenint en política, als jorns de la temptativa de restauració monàrquica, sota la presidència del mariscal Mac-Mahon, i més tard, quan l'episodi romàntic del cèlebre general Boulanger.

Mort en 1891 el príncep Napoleó, i havent-se consolidat la tercera república, Masson acatà al príncep Víctor, l'actual representant de la nissaga, més desenganyat de la política, emprengué el grandios tractat *Napoléon et sa famille*, monument de conjunt en tretze volums, 1896-1918, a l'entorn del qual agrupà amb art diverses biografies, mentre als diaris i revistes no donava repòs a la ploma, escrivint articles de batalla, que arribaven on volia, aixecant vivíssima polsaguera de passions.

Els volums del cicle primer, dels dos en què cal dividir l'obra massoniana, orientant-se cap a la resolució del desastre de l'Imperi, mitjançant un tant de culpa pels familiars i servidors de l'emperador, donaren lloc a furioses polèmiques, a incidents fins personals. L'atacaren els professionals de la història, i alguns literats, pel seu mètode i tendència a lo anecdòtic; els bonapartistes mateixos, i no diguem res dels legitimistes i republicans, el contradigueren amb freqüència; però ell restà imper-

torbable, olímpic, com si fruís al bell mig de l'atmòsfera belicosa que escampaven sos escrits.

Recordarem, car ell mateix ho ha descrit, que el reptaren els descendents del general Gourgaud, i del cirurgià Antommarchi, company i servidor respectivament de Napoleó en el seu exili. Altra sorollosa topada, que tingué ressò a tot el món, fou la controvèrsia amb l'Edmond Rostand, a propòsit d'una de les figures del seu excels drama *L'Aiglon*. Nostre escriptor, fundant-se en documents i dates, negà versemblança històrica a ço que el poeta sostenia, i el cos a cos esdevingué dur. Per cert, que Rostand respongué a l'inventari d'arguments amb una fiblada de dues ratlles, que deia:

Qu'un vain paperassier cherche, gratte et s'informe,
- Même quand il a tort, le poète a raison...

La veritat vol que diguem que en Masson acabà per donar-li aquesta raó al poeta.

No deixà això d'ésser gran en un home com ell, i és que en mig del terrabastall de son temperament indomable hi glatia un bon cor, com ha dit en una necrologia son confrare René Doumic.

En canvi no mancaren entusiastes, i al mateix temps el succés editorial era innegable. La crítica internacional ho reconegué, ocupant-se de la tasca d'en Masson totes les revistes de rengle, mentre es traduïen algunes de ses produccions més llegides, com *Napoléon et les femmes*, de què es va fer una versió castellana.

Com ha dit un de sos companys d'Acadèmia, en Masson coincidí amb el renaixement dels estudis napoleònics. Ell, el mateix que en Sorel (Albert), els Vandal, Houssaye i altres, representen la fornada d'homes que reivindicaren la veritat històrica documentada, sobre tot contra Hipòlit Taine, restablint l'equilibri dels judicis, que el desastre de 1870 havia destruït. I cal afegir que no sols a França, sinó a tot arreu es senyalaren estudis articulats amb l'orientació explicada, car no altra cosa signifiquen els llibres de lord Rosbery, de l'argentí Carles Aguilar; les fortes contribucions dels alemanys Holzhausen i Kircheisen; algunes mostres italianes estimables, i fins el moviment especial dibuixat a nostra Catalunya per monografies consagrades a Napoleó.

Després de l'incident amb en Rostand, morí la princesa Matilde, el darrer dels napoleònics, i siga per aquest cop, siga per altres causes, Masson evolucionà. Els volums següents de sa obra, des de 1904, època de la seva entrada a l'Acadèmia Francesa, fins avui, són ja més equànimes i reposats, encara que segueixi viu son caràcter, i que l'autor es negui sistemàticament a revelar les fons de son estudi.

Entregat a l'Acadèmia i treballant-hi com pocs, enamorat de la restauració dels llocs napoleònics, com Malmaison, i de la col·lecció de tota mena de records, entrà en una fase que pot dir-se de plenitud, que després de mostrar-lo patriota i compassiu durant la passada guerra, li proporcionà la joia de presenciar les festes del centenari de son ídol.

Amb aital ocasió, i per remerciar-li la lletra-pròleg que volgué posar a nostre *Napoleó i el món*, nosaltres que des de 1913 sosteníem amb ell correspondència quasi familiar, el visitàrem dos cops. Ell ens parlà de Barcelona, de Catalunya... La paraula regionalisme sortí de sos llavis amb certa ironia... Ara, després de mort, un article d'en J. R. Brousse al *Télégramme* de Tolosa explica que el mestre era adversari de les reivindicacions locals, lo que no ens espanta, car ell venia d'altres disciplines, i com ha remarcat ara també en Baüer a *L'Echo de Paris*, podia passar-se'n dels temps actuals, tan forta era en sa ànima l'empresa de l'època a que s'havia donat.

Masson tractà els afers de Catalunya a l'estudiar la influència de les lluites d'Espanya, en les intrigues que atribueix a Josep Bonaparte, un dels germans del cèsar a qui més feixugament acusa; però llevat del comentari a les Corts de Baiona, i de les observacions

sobre el règim civil donat en 1812, el seu pensament es contenta amb la concepció napoleònica, no passant més endavant, malgrat que en alguns paràgrafs toca a l'entranya mateixa de la història interna de la Guerra de la Independència.

¿I l'article sobre el 2 de maig, publicat quan el centenari, i com oposant-se al paper de son antagonista Mr. Geoffroy de Grandmaison, que assistí al Congrés de Saragossa? I les terribles mossegades als que es negaren a celebrar els centenaris de les victòries de l'emperador, i anaren en canvi a Rússia, a commemorar la batalla de Borodino? I els gloriaris contra anglesos i prussians? I els articles del temps de la guerra? Molt hauríem de dir-ne, car demostren els caires en què pot considerar-se en Frederic Masson, però aniríem més lluny de lo que l'espai permet. El difunt acadèmic vivia a casa la seva dona, filla d'un funcionari del segon imperi, i era cunyat d'un dels diplomàtics més benvolguts del papa Lleó XIII. La casa esmentada és una exposició d'objectes autèntics dels regnats dels Bonaparte. Pintures, estàtues, mobles, robes, joiells, res hi mancava. Però això, amb tot i son encís extraordinari, era poc al costat de les muralles de llibres, que a la mateixa estada, i a la possessió de *Clos-des-Fées*, a Anières, tenia el mestre! I quins llibres! Només esmentarem els que fullejava i anotava de sa pròpia ma a Santa Elena, l'home d'Austerlitz i de Waterloo!

Dormi en pau en Frederic Masson. Cinquanta anys d'argumentació per l'emperador mort, ¿no valen tant com totes les pugnes dels soldats per l'emperador viu?

FREDERIC CAMP

Les "Vint Cançons" del jove poeta

I. Contra imparcialitat, gentilesa. Una cura de gentilesa i heroisme, seria més profitosa avui als catalans que no pas nou gran tresor. En lloc de la falacíssima imparcialitat, aquella elegància dominadora de totes les aspiracions. Heu's aquí nostre criteri, mentre no sia un fet Independència. Aquest mètode personal, aplicat a nostre cas català, ara, vol dir: per patriotisme — primer dels deures, — abans una noble i valenta acusació oportuna, que malparlar; abans l'elegant silenci, que freda crítica de gramàtic exigent. No deixem de veure el perill que la teoria comporta. Però, nosaltres amem el perill creador.

II. Res de més inoportú, avui, a Catalunya, que les crítiques negatives, nihilistes — sistema Amiel. Res, en el fons, de més pertorbador, que les revisions de valors culturals. La més bella manera, la més rica i la més fecunda d'exercir la crítica; la millor de les revisions possibles és, seguint l'exemple de nostres admirables pintors, traduir-se en obra. Algú ha escrit: un fet, és un raonament, mes la prova. Les obres totes, no són altra que una crítica, mes la prova. Això seria dit referint-nos al primer llibre del Benjamí dels poetes catalans? Ho suggereix, cert, el llibre; i, ho confirma, l'excel·lent qualitat, la juvenívola ponderació d'aquest bell volum brevíssim — i breus són totes les bones coses: — *Vint Cançons* de Tomàs Garcés.

III. Ignorem encara si la personal coneixença de l'autor d'una obra és malura o benefici. Simpatia o repulsió condicionen llavors nostre juí. I l'ideal seré examen no és factible. (Els contemporanis són més inquietants, més difícils de penetrar del que hom pot pensar. Amb cert contemporani vivim, qual vera natura no serà coneguda sinó de nostres nets.) Però nosaltres preferim aquesta franca actitud — passional si es vol — a l'hipocritisme de la dita imparcialitat. En nom d'aquesta, quasi sempre; hem degut de suportar coses desagradables, injustes, enutjoses o de mal gust. Heu's aquí com ens sembla millor conèixer personalment a l'autor d'una obra. Així encara, comprensió i goig estètics són més segurs. I així hem pogut més cordialment gaudir les *Vint Cançons*.

IV. Què és aquest llibre del més jove dels poetes catalans i, cronològicament, l'últim en aparèixer? De primer, una immunització contra romanticisme, contra inspiracionisme il·lu-

minat maragallià i contra descuidada forma — contra aquella abusiva forma, en veritables mànegues de camisa, digna d'ésser considerada, com ha temps, el cèlebre Francesc Pujols, recomanava el llegir: a l'ombra d'una figuera, el porró a l'abast. Després, *Vint Cançons* són senzillament un encertat, un delicadíssim retorn al poble; un revenir *savant* i instintiu alhora, al secular esperit nacional. Amb aquest llibre precís i dominat, triomf d'una excel·lent disciplina, sembla iniciar-se un període de natural claredat pràctica, de normal elegant cantar, absolutament compatible amb l'esquiseda màxima que pugui demanar el més exigent. Es un llibre-síntoma: un llibre, que pot marcar una fita o un punt en la corba del moviment poètic de Catalunya.

V. Anys a venir, els poetes podran potser dir: a partir de les *Vint Cançons* — tècnica-ment quasi impecables, bo i perfectes, potser massa prematurament perfectes — la poesia catalana establí aquell veritable cicle de la comunió amb els davanters, sense el qual no hi ha autèntica cultura, ni *transfecunda* tradició possibles. I aquest és altre dels importants, dels interessants caires del bell llibre de cançons del jove poeta Tomàs Garcés. Amb aquest llibre, comença en la nostra poesia la saturació de veritable catalanitat.

VI. Heu's aquí un bell espectacle el d'un poeta jove, quasi un adolescent, triomfant al primer llibre. I un jove poeta, naturalment triomfant en un poble rejuenit, no és una festa que sovint al món escaigui! I hom no sap què cosa és més bella; la juvenesa del poeta o la mestria avançada que palesa el llibre, de discreta extensió. Perquè aquestes *Vint Cançons* són escrites amb una gràcil, i qui sap si mica núbil mestria, que no és probable pugui massa superar després el mateix poeta. Els temes variaran normalment, com és regular que així sia, però l'escaient i ponderat estil de tractar-los, sembla quasi definitiu en aquest primer llibre, que en *presuposa* d'altres anteriors. Hi ha certs primers llibres d'alguns autors, que valen més que els últims d'altres. Però, aquest primer llibre de Tomàs Garcés és com un primer amor, que delicadament destilés la flor de l'ànima en la dels llavis.

VII. Mestre Lòpez-Picó en *Popularitats* inicià el moviment de retorn al poble: Tomàs Garcés, ara, l'accentua. Els futurs poetes, doncs, vénen condicionats d'així continuar,

mentre una plenitud de general cultura no permeti l'aparició del personalíssim poeta, sobrepuig de subjectivitat, qual intensa vida interior quasi l'alliberi de necessitat de públic. Però avui, cal el poeta que pugui ésser bellament llegit i clarament entés i sentit. Tomàs Garcés és en aquesta bona via. Les *Vint Cançons*, sortosament, no ofereixen dificultats de cap mena, no creen problemes, no són per a privilegiats exclusivament. Són d'una netedat de conceptes, ben catalana i ben humana. Són d'una diafanitat diurna, primaveral i mediterrània, amb un imperceptible pic de sal de melangia — més aviat de l'artista que de l'home. (La joventut de Tomàs Garcés, per fortuna, no intentaria sisquera posar qüestions com aquesta de l'acerba, de la infinita melangia de la felicitat.) Les *Vint Cançons* són encara la cosa més llunya de decadentisme escrita per poetes joves d'uns quants anys ençà.

VIII. Hom, mica llegit en poesia catalana actual, creu trobar de seguida les fonts espirituals del novell poeta: Josep Maria de Sagarra i Carles Riba. D'ací, l'acuradíssim lèxic exquisidament literari, sense mai però caure en preciosismes de llenguatge, que allunyin un sol instant al lector promig de la natural comprensió d'un vers. L'encís del goig estètic tampoc pot esvair-se, mercès a l'absoluta harmonia entre el clar lèxic i l'espontània inspiració. Cal remarcar la difícil facilitat, la *recatada* elegància biològica, pròpia, amb què són resoltes aquestes *Vint Cançons*.

IX. La cançó, és un genre poètic que admet un seguit nombrós d'interpretacions i adaptacions. Hi ha qui l'entén com un esplai líric, que exigeix la música imperiosament. La cançó, eixida del sí de la música, exigeix retornar-hi com a son propi origen, com a màxima finalitat. Perquè, sia com vulla, tota cançó no musicable, és com una cançó borda — com una pura artificialitat literària, intolerable en un poble no decadent. Però altres creuen que és la cançó mateixa qui condiciona la música, perquè la cançó és creada per aquell ritme intern sense el qual la mateixa música no seria possible. (La poesia, tindria origen en un ritme primordial i profund, anterior a la mateixa música? Es a dir: seria potser una *pre-música* òrfica, una música anterior al que coneixem per música? En altres paraules: no seria precisament la poesia la veritable mare de la música? O sia encara: en el *cant* instintiu, secular, *primum movens* i primera *arqueolítica*, ontològica protesta de l'home, que això és la poesia, no hi estaria ja continguda tota la música humana. La música, pot aspirar a la labilitat — vegi's la de Prometeus, — segons certa teoria. Però aquell *cant* creador que en-

tenem com a poesia ultra, aquell enllaç peregrí i misteriós, meravella sorprenent, que juramenta i fidelitza unes paraules amb altres, com per un vot sant i insondable; aquell *cant* que s'accentua quasi divinament, no aspira a ésser lábil, ni a un silenci, sinó a tornar enriquiu a l'home, amb la patina dels tresors de la dolor dels altres homes.)

X. Si una cançó ben feta, com ha escrit *Ship-Boy*, és un experiment difícil consistint en una forma austera i musical d'expressar una passió o un sentiment que s'escamparia en moltes paraules — l'autor de *Vint Cançons* ha reeixit en absolut. No hi ha més que llegir «Cançó de l'amor primera», per a gaudir de la gracilitat amb què és resol el difícil experiment de «l'art envaint i ordenant un impuls», segons ha escrit Carles Riba, el poeta-filòleg. Aquesta cançó — íntima com un pensament d'amor en la solitud — delata una emoció tan ricament honesta, tan trèmula d'un encís que pugna per esclatar sota la clara llum de l'ample món — que la creiem ben bé la cançó *leit-motiv* del llibre, la que l'explica.

XI. A part les «Cinc Cançons del Port» i la del Mariner, totes les altres tenen una mateixa tonalitat d'esquisit equilibri, de segur encert. Això fa, que llegides totes d'un seguit, accordin la sensació d'una lleu monotonia. Nosaltres hauríem pregat a l'autor de portar potser les cançons el nombre de trenta, per exemple, i, a posta, haver-ne escollit tres o quatre evidentment diferents com a tema, llargària i qualitat. Llavors les vint, amb aquest obscur o amb aquesta vivacitat lluminosa, haurien beneficiat unes i altres d'un particular relleu. La perfecció bo i igual, també pot noure. «Les Cinc Cançons del Port», la del Mariner i la del Grumet, són de les més belles *marítimes* catalanes que coneixem. Tenen encara la superioritat de què no les canta l'*amateur*, ni el *dilettanti*, ni l'accidental amador de les coses de mar, sinó el que ha viscut i viu la vida del port, naturalment, com altra de les fisiològiques funcions del cos. La barca, cantada pel jove poeta Garcés, té una vida pròpia i una personalitat — deixa d'ésser un mot, per a adquirir aquella *mitologia*, sense la qual tot subjecte poètic és com nonat del goig de l'ànima. La barca, ja no és un accessori, un dissílab, un ajut, un complement, un assonant, sinó una cosa viva — viva en nosaltres i amada, amb aquella amor profunda i creadora — fins de nosaltres mateixos ignorada — que tenim per les coses quotidianes, familiars i espiritualment inseparables de nostra existència. La barca, en els versos de Tomàs Garcés, és un ésser, no un objecte inerte i passiu, desvaluat i vulgar com una cadira. La barca, somriu, plora, espera, pateix i és heroica com

l'home que la governa sol·lícit. Heu's aquí la barca humanitzada, nostra.

XII. Les imatges del novell poeta són flexibles, *souples*, elegants i mica orientals, tot prenent amplitud sempre gràcil però. Veiu-les:

La mar, més enllà del port,
s'ha desfet la cabellera.

Amb el teu perfum s'embauma la nit,
la riera riu i l'arbreda calla.

La flama, sonora, riu
talment un doll d'aigua fresca.

Què tebi l'aire! No sents
el silenci com de seda?

i els teus llavis potser eren
gustosos com el vi bo.

A la vora del camí
hi havia la casa clara,
oberta com un germà
i tèbia com una mare.

La riera s'ha aturat
per escoltar la tonada.

Tota la pau del diumenge
l'han recollida els teus ulls.

La mica d'orientalisme d'aquestes imatges es deu al profund amor a la mar, que en el poeta és naturalment superior al del paisatge. Quan Carner parla de les flors, de l'oratjol, dels jardins, dels balcons, i, en general de les coses, fa l'efecte que les coses s'adapten al ritme que necessita el poeta: el de menys són les mateixes coses. Lòpez-Picó les al·ludeix i canta, com una meravella *transnaturalitzada* en la fornal complexa i variada del seu màgic fur intern. Josep Maria de Sagarra, en evocar les coses del camp, els hi accorda tota una eternitat catalana tan intensa i veritable que les materialitza als nostres sentits. El poeta de les *Vint Cançons*, en referir-se a les coses de la terra, ho fa només com a punts d'*espera*, com a fites per a orientar-se devers la mar, que és la vera pàtria de la seva ànima. Perquè les coses de la terra, el poeta les tracta com si fossin *germanes menors* de la mar. Terra endins, sentirà sempre l'*olor de fonoll marí*. I portarà a la dona amada noves cançons i

collarets i arracades, però a *la vora de la mar* — plantarà la casa. La mar és en el poeta Tomàs Garcés com una segona naturalesa, un primordial element, una espècie de *plancton* de la seva ànima, d'on brollen i on retornen i es concrien totes les seves emocions. Per això, un estel sempre hi desvetllarà el recor del marí gallaret o del llantió que crema dalt de l'arbre mestre del navili. I terra endins, malgrat les vives colors i la varietat, enyorarà sempre la costa, la platja, el port i més que aquestes coses encara, la mar *encesa com una verge*. Nosaltres li demanariem unes cançons del mar. I entre tots, les cantariem.

XIII. Tomàs Garcés, canta amb l'ànima completament, interiorment enlluernada d'alegria — de l'encís d'una alegre castament delicada. I dona la impressió vivíssima de què, amb aquest petit volum, no ha fet més que un hàbil, sagaç i prudent tanteig de sí mateix. Aquestes *Vint Cançons* són mestriolament dossades — d'un dibuix seguríssim. Hi ha en aquests versos un domini tan gran, que hom no està gens segur de què el millor, allò que més interessaria del poeta, potser no hagi, en precís, estat el que ha, voluntariament, evitat de cantar. Es que s'averkonyiria d'una excessiva *felicitat*? Es que es trobaria massa *ric* i voldria limitar l'extensió pública de la seva interna fortuna? Es que tem cantar obertament allò que més l'encisa i atrau — per a gaudir-s'en més? O bé, aquell to quasi núbil és l'accent d'una juvenesa — meravella d'harmonia amb el temps i les coses que l'envolten? Hi ha quelcom de donzellí en aquestes *Vint Cançons*, i ensems quelcom d'indefinible, d'esllaviçadís, de mestriol *retenue* — probablement fill del caràcter — que sembla insinuar: oh, que us en diria de coses si volgués, sinó que no n'és hora! Aquest, pels coneixedors, és altre dels encisos del primer llibre del Benjamí dels poetes catalans.

XIV. *Presto. Finale.* — Es una joia per Catalunya posseir un jove poeta qual primer llibre posa bells problemes als àgils psicòlegs. Perquè, a fora de l'evident goig estètic que accorden les *Vint Cançons* de Tomàs Garcés, hi ha això: una magnífica peça de cacera psicològica, fidelíssima expressió d'aquests prenyats temps actuals que, amb el vell lèxic de Montaigne, no vacil·lariem en apel·lar ben *ondoyants et esmouveants*.

CRISTÒFOR DE DOMENEC

Poesia catalana

CANÇÓ DE VORA MAR

Cinta daurada de la platja,
lliga l'onada i l'oratjol.
L'onada al teu damunt s'allarga,
l'oratge fuig silenciós.
Cinta daurada de la platja,
hi ha una vela a l'horitzó.

Allà baix el delfí saltava,
rient dels remes del pescador.
Les gavines obren les ales
ben dretes, mentre el caragol
comença la seva tonada
sense fer micà de remor.

Si vingués la meva estimada
— ulls blaus, pell bruna de sol —
la vela seria més blanca
i el ventet encara més dolç.
Si vingués la meva estimada,
quin mar tan blau, quina claror!

Fugiu, gavina, vela blanca,
oratge, caragol sonor!
Voldria ben nua la platja,
voldria lluny la mar i el sol.
Fugiu, gavina, vela blanca.
Ai, si vingués la meva amor!

TOMAS GARCÉS

Lírica anglesa

UN DIA

Us diré jo tal com va alçar-se el sol:
Súbitament, tota una cinta vista;
la novetat corrent com l'esquirol,
i els campanars nedant dins l'ametista.

Es lleven els turons l'estrenyecap
i el cant comença i trenca l'harmonia.
Jo dic llavors, com un qui sap no sap:
—Heu's aquí el sol i l'esplendor del dia.

Però no sé tal com vingué la posta.
Sembla la porpra un espadat coster
amb noiets rossos enfilant la costa
tota l'estona per quí fos primer;
fins que, l'altre costat aconseguí,
el jai del vestit gris qui n'era el guarda,
la colla feu passar, que no fos dit,
alçant gentil la tanca de la tarda.

E. DICKINSON

M. P., *interpr.*

ELS LLIBRES

ALMANAC DE LA POESIA, 1923.
— *Altès, imp.*

Seguint la bella consuetud, l'Altès ens ha donat la mostra anyal dels llibres de poemes que el 1922 vegé florir en la seva ruta.

L'encert en la tasca de la tria, feta dins el mateix batec del moment literari, és ço que avala l'antologia, com a nota de síntesi, eloqüent de vitalitat literària i expressiva objecció a pessimismes hostils.

De la tradició ininterrompuda, diríem, la periòdica ofrena de l'Altès n'és una alta constatació. Al costat de les vies afressades i de la seqüència lírica dels consagrats, viaranys humits de roses i riques aportacions inicials.

El balanç de l'any traspassat, en la simplicitat d'un petit acurat volum.

LLIBRE D'AMOR, poemes de Joan Arús.—J. Sallent, imp., Sabadell.

Els llibres de l'Arús se succeeixen l'un a l'altre amb una perfecta fidelitat a la tònica precedent, és a dir, a la tònica primícera. La seva ànima i la seva poesia caminen paral·lelament. Només l'avenç de la passa varia els accidents del paisatge, però no l'essència del camí.

Aquest llibre diu amb unció com és consumat el daler, amorós del poeta en l'estabilitat de possessió serena i permanent, amara de repòs intern. La màxima intimitat, desclosa sense avarícia, però amb molta puresa lírica, perquè la discreció no hi fos torbada. La tebior rosada del tàlem turgent, sense arrugues, brodat dels records empal·lidits pel goig present.

Per l'autor, aquest llibre deu ésser un petit sagrarí on la sinceritat té més preu que mai. En cedir-ne la visió, cal que l'ull profà posi damunt l'apreciació literària una mica d'amorosa fervor.

TRAGEDIES DE VEINAT, llibre de contes, de J. Puig Pujadas.—Llibreria Nacional Catalana, 1923.

Entre el pretès humorisme d'un periòdic professional i l'aguda finor d'En Soldevila; entre l'esboç sense gaire sensibilitat i el mestratge, hi ha una possible multitud de matisos. En mig d'aquestes dues fites

creiem que cal situar, avui per avui, En Puig Pujadas.

Veiem en aquest escriptor la revelació inequívoca d'un temperament, que en narrar l'anècdota la branda i sacceja amb la lleu crueltat d'un domini, que provoca des de la riälla contreta al frisament d'esgarriança. La ironia té agressivitat; els personatges l'aire d'una impietosa caricatura; la dita popular, a voltes, el sagnar del sarcasme.

De tot això en ve, però, la seva valor original, i el que *Tragèdies de veinat* siguin una veritable i autèntica interpretació del sentit dels grans humoristes, en la més tradicional acepció teòrica del mot. L'arriescar-se hàbilment a mostrar la nuesa del ridícol, sense el pudor d'una inofensiva apariència ni el prejudici d'una exemplaritat de contingut, rabejant-hi la pròpia trassa a descarnar la realitat, ha estat la tasca empresa per En Puig Pujades, ben interessant i nova a casa nostra.

De son resultat se'n dedueix en aquest llibre un èxit inevitablement desnivellat, un fluctuar en les diverses unitats que el componen. Voldríem que l'autor gosés traïr-hi una mica més la seva forta cultura, adaptada avui massa simplement. Voldríem que l'escriptor hi sortís més, tant, almenys, com l'observador reflexiu, car quan aquell es manifesta seu el llibre sempre reïx; és a dir, que el contista no temés de construir més amplament i folgada — palesades les seves aptituds, — no d'arquitecturar els motius; que no es deturés en l'esboç sinó que anés fins a la perfecció total. I voldríem que el bon gust cremés alguna expressió del llibre, per vulgar poc literària, més baixa que la viva frescor popular del llenguatge que En Puig sap posar en el volum.

L'escenari de Figueres és estret a les facultats d'observació de l'autor; i això potser no ha fet gosades les seves pretensions. Li cal, ara, només — per dir-ho en uns mots de resum — la consciència de la seva vàlua, crèdit que a bastament la crítica li atorga.

EL MEU AMIC PELLINI I ALTRES CONTES, de Prudenci Bertrana.—Biblioteca Literària.

En aquest recull d'articles i contes, heterogeni i desigual, pot ésser

constatat que el guany d'una fàcil agilitat, aconseguida pel do de la ironia i orientada peremptòriament a voltes vers una superficialitat banal, fa perdre la força i minvar la plenitud.

Esmersant en la petita anècdota lleu les seves condicions d'escriptor complet, cal a l'autor aprimar-se fins al lleuger comentari per recollir la visió fútil o la suggestió breu on justifica un comentari. En canvi, pel camí de l'evocació, per la viva projecció del moment viscut en mig de la natura, rica i sucosa, acolorida i madura, conserva aquella força adés afeblida, sense que la ironia li sigui una nosa sinó un complement.

Es a dir: preferim el bàrbar autèntic al ciutadà adaptat. No perquè neguem la valor d'aquest, sinó perquè no se'ns esborra el record de la gran vàlua de l'altre. Ara, que en l'obra d'En Bertrana tot suma, i ço que no és plat fort és entreteniment ben assaboridor; ço que no és una peça definitiva tradicional, és un assaig per no abaltir la ploma.

D'ambdues coses és fet el llibre d'avui, que pel seu caràcter d'aplega no té, naturalment, la unitat de *Els herois*, per exemple. Té, però, en canvi, l'interès d'haver junyit, fent-les abastables, una colla de proses disperses que ens foren un bon esplai llegides una a una, i que ens afermaven la trassa d'En Bertrana a fer rellevants els fets i les figures que tenen la sort d'ésser caçades en la malla viva i interessant de la seva prosa.

MEDEIA, tragèdia en tres actes de Francesc Pujols.—Imp. A. Lòpez-Llausàs, 1922.

No ens ullprengué l'engany del títol. Les línies austeres i eixutes de la tragèdia clàssica són aquí desaparegades per un ropatge profús d'imatgeria desbordant que inonda el diàleg i l'acció, les imprecacions i les frases tendres, com una cascada de colors cobrint la sobrietat de la pedra. Malgrat el temps passat, En Francesc Pujols és el mateix d'aquell llibre de poemes, quan, segons deia En Maragall, tot li entrava pels sentits. I hi entrava; i hi entra avui més encara, amb una veritable golafreria; riquesa en davassall, incoherent i desigual, amb improprietats i encerts en la dicció, deu viva extesa de cap a cap de l'obra.

El pretext de la llegenda ha estat un motiu de paradoxa en la recreació d'En Pujols, que no és sinó un enfilall d'imatges situades dintre l'argument, que en la folgança del vestit perd l'estructura i la importància essencial. Dins el barroquisme de la forma peculiar, el títol estrafet i les incorreccions gramaticals, les coses que diu En Pujols tenen adés finors de lirisme, que s'encastellen allargassades en un gran enlluernament embriagador; adés tendreses pures d'idil·li, que recorden l'*Idil·li* de l'autor; adés, en l'abigarrament tumultuós que hi fulgura, analogies grotesques i inharmoniques.

El rendiment d'En Pujols en aquest aspecte és admirable per la seva originalitat i simplicitat, car no es mou del món extern més accessible i popular, com un primitiu. La resta del contingut d'aquesta tragèdia — on el lirisme i la divagació successiva desfan en brumera tota la solidesa humana de l'acció, fent oblidar sovint la condició dramàtica del subtítol i l'eco del nom, per abeurar-nos només a les paraules borbollejants — com el d'altres produccions de l'autor, és sols un bastiment per cofar-hi les garlandes d'imatgeria que ragen de la seva imaginació i que fan del cas d'En Pujols un dels fenòmens literaris actuals més interessants a constatar. Caldria, però, escatir la licitud — que la serenor de judici que el temps posa damunt les coses discutibles fixarà — d'emparar darrera un pretext-trascendent-filosòfic adés, tragèdia ara — el foc líric d'un doll de fantasia esgranada amb intensitat i sobre una mica del món, mig seriosament.

SETZE CONTES, d'Alfons Maseras. — Biblioteca Literària.

La impressió primera que donen els contes d'En Maseras és la d'ésser fills d'una habilitat, una cultura i un imaginar vanitós, més que no pas d'una observació immediata; escassament hom troba en ells emoció. Altrament, la diversitat llur, a posta per palesar una inventiva, no aconsegueix fer-ne contes-tipus ni, fins i tot, donar-los-hi un fons absolut d'originalitat. Quan aquesta hi té una absència deliberada, l'adaptació fa enyorar la vivesa primitiva.

Pel llibre d'avui, hom no es fa pas càrrec de la notabilitat de la valor que En Maseras representa a Catalunya. Aquell poder d'evocació, restaurant admirablement una època, posada dins l'elegància freda d'un estil adequadíssim a la reminiscència històrica erudita; i la consistència humana i aparentment lògica donada a belles concepcions fantàstiques, es revelen ben poc en aquest llibre, no gaire feliç com a divulgació de la seva valor.

Bona part d'aquests contes no aguanta l'altesa del nom de l'autor; l'anàlisi, oimés, en faria estremir sovint la condició lleu. Només el to de la llegenda injecta fortitud al volum («L'ombra del Comte Arnau», per exemple), perquè el literat hi posa un alè profund, mescla d'imaginació i d'humanitat, que resulta un camí de bellesa.

Cal mesurar els dons per la potència creadora de qui els atorga. Per això, conscients de la riquesa interior d'En Maseras, no ens acontentem l'ofrena d'avui.

O. S.

CAL ESMENTAR

La normal continuïtat de l'*Almanac de les lletres* (Mallorca, 1923) i la joia amb què podem constatar que una publicació catalana més comença de tenir tradició.

—*De la vida i del govern d'Espanya*, per J. Vallés i Pujals. Recull d'articles en els quals la crítica, sense arribar a la sàtira, es decanta decididament a l'humorisme.

—*Propos d'atèlier*, per André Salmon (Edicions G. Crès). Obrint a l'atzar aquest llibre, hem retingut aquestes ratlles:

«No oblidem que la quarantena és l'edat de les perilloses reconciliacions.»

«Hi ha impaciències que són peres. Hi ha un cert esperit conqueridor que és com un renunciament.»

—*Le strade cieche*, novel·la d'August Garsia (editorial La Nave, Florència). Llibre que revela en el seu autor les més altes qualitats d'una personalitat de primera categoria entre la joventut italiana contemporània.

—La traducció francesa dels *Paisatges d'Occident*, de J. Joergensen (edicions Bloud i Gay).

—*Le volant d'Artimon*, poemes de Paul Dermée (col·lecció Z de la casa J. Pavolozky i Cia.).

—*L'Italie vivante*, per Paul Hazard (edicions Perrin), llibre dens d'observació directa i de ben estructurada doctrina personal de l'autor.

—La traducció alemana del llibre de Georg. Brandes sobre Goethe, publicat en danès l'any 1921. I com si aquesta traducció fos un estímul, l'aportació reiterada de la bibliografia alemana als estudis goethians. A esmentar especialment les publicacions de l'Anuari goethià dins els reculls Kippenberg.

LES ARTS PLÀSTIQUES

En la revista *Le Feu*, dedicada a Barcelona, han aparegut diversos fragments dels meus estudis inèdits: *Resum històric de l'escultura catalana* i *La Pintura catalana contemporània*. El traductor ha escollit a l'atzar els troços que més li deuriem plaure i així, en parlar de la pintura, aquesta ha sigut donada a conèixer solament en el seu caire intel·ligent i deixant sense un lloc adequat l'important àrea intuitiva de la pintura catalana actual. No és nostra la responsabilitat d'aquest oblit.

A més, en parlar d'algunes de les grans figures d'escultors moderns, s'ha fet dir a la traducció coses completament contràries a les que consten en l'original, el qual resta mutilat en alguns llocs.

Especialment, en tractar d'Arístides Maillol, són tan greus els defectes de l'adaptació, que ens veiem en el cas de transcriure el que les nostres quartel·les diuen referent a aquest gran mestre, car nosaltres no podem avalar amb la nostra signatura el que s'ens fa dir en el número especial de l'òrgan del regionalisme del Migdia de França. Heu's aquí la transcripció de l'original català:

«Altre gran escultor és el rossellonés Arístides Maillol. La seva obra és d'una robusta sanitat arcaica; l'arquitecturització de les morbideses del cos humà és trobada amb una sagacitat contundent. Maillol ha influït a tota la generació jove; ell és per l'escultura moderna, el que Cézanne per la pintura. La reacció

cap un art més contingut, menys deixatat i pastós és la tònica de l'escultura d'avantguardia, que en alguns artistes pren un aire medieval en lloc d'un aire grec. En altres, es fa present una certa misteriosa relació amb l'art de la Índia. Maillol és el clàssic, és el grec, però no pas el grec versallesc, el pseudo-grec amable, sinó el grec de sabor etern, dens, amb certa veritable *gaucherie* en la tècnica, robust, «dur i rodó, diu Elie Faure, modelat com una columna». Ell, sovint, treballa a Cèret i té tota la sabor d'un fruit de la terra; a la vista de les seves obres sembla s'esmuïssin les nostres dents. Maillol és prou conegut a tot el món; els seus nus de dona amb poses arbitràries, forçades pel desig

de ritme i d'estabilitat, són d'aquelles coses tan punxants que mai més s'obliden.»

En parlar de Manolo Hugué, on diu en francès: «La manière de ce puissant artiste est moins primitive que celle de Maillol», en l'original hi ha escrit: «Hugué és un dels nostres artistes més forts, les seves figures dintre l'àrea arcaica de Ceret, són menys tornejades que les de Maillol.»

En parlar de Casanovas, l'adaptador del nostre estudi sobre l'escultura catalana ens fa posar la feina dels principis de l'autor del monument a Monturiol, dintre de la influència de *Rousseau*, en lloc de la de *Rosso*.

Es innegable que la traducció esmentada dels fragments sobre els

pintors, llevat algunes petites equivocacions de noms, està feta amb major exactitud.

EL CONCURS PLANDIURA

Tradicionalisme, apostasiade l'Impressionisme, apostasia de les darreres truculències de l'avantguardisme. Molt bé, si tot això és viu i intel·ligent. Simplicitat, molt bé, però que aquesta no sigui una cosa artificiosa, produïda com per una mena d'aparell ortopèdic.

Cal acabar les obres, cal arribar al detall; perfectament, però un detall net, intel·ligent, individualitzat dintre el ritme universal, a la manera extrem-oriental (sense imitarla). Els

xinos i japonesos amb llur retina sensible recercaren la vida pròpia de cada partícula dintre el gran tot: en una branca de pruner florit agitada pel vent, pintada per un mestre del segle XV, hi ha sostinguda la visió viva fins a matisar amb particularitats ben distintives la vida de cada porció de tronc i de cada flor.

On defalleixi la visió viva no volguem suplir-la amb una visió freda, o el que és pitjor encara, amb un truc amanerat.

IGNACI GENOVÉ

Un pintor jove que divaga però que mostra el seu talent a través de les mateixes divagacions.

R. B.

LES REVISTES

CAMPANYES MORALITZADORES

Continua seriosament el combat ciutadà contra les industrialitzacions del vici que envileixen l'home i empobreixen la raça.

No és aliena a les valors del modern renaixement català la preocupació moral que enlaira el seu contingut patriòtic.

Sovint LA REVISTA ha mantingut el to d'aquestes lluites per la moral. Ara mateix, sense oblidar el treball de la Comissió d'educació general de la Mancomunitat, i respectant la bona fe de moltes iniciatives d'higienització social que diverses entitats propulsen a Catalunya, proclamem com un ideari irrenunciable el que ens llegava el Prat de la Riba en proposar la creació d'un Institut d'Educació General; i sense entretenir-nos a esbrinar de qui és la culpa de la disminució pràctica d'aquella institució tal com estava projectada, reproduïm novament la justificació raonada de la seva necessitat, tal com mestre Prat de la Riba la dictà:

«L'acció de l'Escola és i ha d'ésser, necessàriament, insuficient sempre; però ho és i ho ha d'ésser d'una manera singular en el nostre temps i en la nostra terra.

Fins allà on l'Escola té poder d'educació, fins allà on l'Escola ha aconseguit la màxima intensitat i la màxima extensió, on no hi ha ningú que deixi de passar-hi, on s'hi passen més anys, on el seu utilitatge per a influir sigui més perfecte i on tingui al voltant institucions post-escolars i d'extensió escolar que prolonguin la irradiació dels seus efectes, fins allà resten fora de la seva acció educa-

tiva espais amplíssims: la major part dels homes, en la major part dels anys de la seva vida.

Pren el nois unes estones cada dia durant alguns anys i els deixa, la major part almenys, a l'hora del màxim desvetllament, de les inquietuds, de les curiositats agudes, del plantejament dels problemes fonamentals de la consciència i de la conducta, a l'hora del treball intern precursor de la plasmació definitiva. I els deixa sense que en la situació, avui més generalitzada, altres ressorts i institucions puguin, respecte del major nombre, exercir cap acció dirigent i educadora.

D'altra banda, la intensitat de la vida científica moderna ve a agreujar aquestes ja prou importants deficiències. Les invencions, els grans descobriments, en termes curtíssims renoven radicalment la ciència, trasbalsant ordres de coneixements humans, més o menys fonamentals, però que han de transcendir a l'actuació dels governants, dels administradors de les ciutats, dels directors d'empreses industrials, dels particulars tots. Exemple: la revolució que les descobertes de Pasteur, les teories microbianes, han fet en les regles de la Higiene; les radicals mutacions que imposen en la legislació, en les ordenances municipals, en l'emplaçament, la construcció i el funcionament dels establiments públics, en els serveis d'abastament i distribució d'aigües, en el viure familiar mateix. Anys i anys ha que l'experiència ha consagrat, amb evidència irresistible, les conclusions de Pasteur, i, no obstant, la gran massa dels nostres conciutadans, tant del camp com de la ciutat, segueixen vivint com si aquest home eminent

no hagués passat sobre la terra, i en aquesta mateixa ignorància pràctica governen i administren.

Es clar que tota persona de mitjana instrucció coneix avui l'existència dels microbis, però es té un coneixement deficient, incomplet, fins dubtós; una vaga notícia, sense força, sense intensitat per a transformar-se en convicció sentida, en norma de conducta. Si aquesta noció indecisa i borrosa fos creència viva, permetrien per ventura els regidors de Barcelona, per exemple, que seguissin les cabres distribuïnt a domicili les febres de Malta, que per la seva difusió, entre nosaltres, han estat també batejades de febres de Barcelona? Si creguessin que amb la seva negligència en la preparació de la llet els empleats de les cases de lactància maten les criatures dels pobres, per durs de cor que fossin, deixarien de seguir totes les prescripcions que les doctrines microbianes imposen? Si sabessin les mares que, amb l'aplicació escrupulosa de petites precaucions, poden salvar de la mort els seus fills, no hi posarien per ventura tot el seu amor per a seguir-les? La intensitat de la lluita per la vida, l'especialització creixent a què aquesta lluita empeny i obliga més i més cada dia, explica, fa possible, més que possible, inevitable, aquest estat de semi-ignorància de coses importantíssimes en què resten no solament les masses socials més allunyades pel seu treball de contactes amb les noves descobertes científiques, sinó també les classes superiors en ordre a la intel·ligència: governants, publicistes, fins homes de ciència donats a disciplines mentals d'altres ordres.

La necessitat d'institucions que supleixin aquesta gravíssima defi-

ciència, d'institucions que accelerin la difusió dels coneixements que han de traduir-se en actes, que han de modificar els costums, és, doncs d'una absoluta evidència. A aquesta necessitat obeeixen les associacions antialcohòliques tan esteses en altres països, les lligues per a la disminució de la mortalitat infantil, les acadèmies d'higiene, les federacions gimnàstiques, les unions i congressos d'educació moral i tantes altres institucions o fundacions particulars que es proposen, fragmentàriament, des d'un punt de vista especial, circumscrit a una matèria concreta, exercir aquesta missió divulgadora, aquesta acceleració de la irradiació dels coneixements, descoberts o consagrats científicament, quan ja les generacions actuals havien sortit de l'Escola.

A Catalunya aquesta necessitat és més forta i de més brutal urgència a conseqüència de la situació especial en què ha viscut i es troba encara el nostre poble. Per l'anormalitat pedagògica de les nostres escoles muntades a base d'un idioma que els alumnes desconeixen, la instrucció general no és tan intensa ni extensa com en altres regions (demostració d'això, la proporció d'analfabets). I, d'altra banda, durant els darrers segles, per l'anormalitat de l'evolució política, per l'allunyament forçat de funcions importants i consegüent atrofia d'aptituds per a exercir-les, per manca d'institucions d'instrucció i d'educació pròpies, per la lassitud i els entumiments inseparables de tots els períodes de decadència, s'han exagerat antigues virtuts, fins a convertir-se en vicis; s'han accentuat els defectes ètnics, han sobrevingut defectes nous, que exigeixen un esforç més intens, més vibrant en les institucions d'ensenyança i en les d'educació per a dominar-los i extirpar-los.

Es per això que si en tot ses països es fa indispensable aquesta activitat, com ho demostren la gran varietat d'institucions que la iniciativa privada va establir i els organismes públics auxiliaren amb variats estímuls, facultats i mitjans, més indispensable és encara a Catalunya, i més urgent que els organismes públics estimulin, intensifiquin i dirigeixin aquesta activitat educadora.

A aquesta necessitat obeeix la creació de l'Institut d'Educació General. La seva missió no és, doncs, pròpiament escolar, no té per matèria a què aplicar la seva actuació els homes presos individualment, d'un a un, en els primers anys de la seva vida, sinó la col·lectivitat entera, el poble en general, comprèn-hi tots els seus elements, des dels governants, o en qualsevol altra forma o aspecte, directors, fins els més humils; ni té, com l'Escola, una funció d'instrucció integral, abra-

çant totes les disciplines mentals, sinó que ha de concretar-se a la generalització, a la difusió intensa dels coneixements que tinguin una transcendència a la conducta, dels que hagin de traduir-se en costums, en hàbits, en maneres d'obrar, de conduir i conduir-se.

Aquest Institut té al davant feina amplíssima, inacabable, que no pot pas registrar-se detalladament, que només pot en algunes de les seves direccions fonamentals ésser assenyallada.

Fer veure als administradors de les ciutats la repercussió que les seves omissions, la seva manca d'iniciatives o les seves iniciatives mal dirigides, tenen en la salut, en la vida dels administrats, mantenint tipus de mortalitat altíssima en comparació amb altres ciutats més científicament regides. Fer veure als propietaris la part que en la mort per tifus, per exemple, té la desídia llur de mantenir dipòsits d'aigua sense netejar o sistemes de distribució que fan possible la contaminació amb les aigües brutes. Fer veure als servents la transcendència que pot tenir, que té sovint per a ells mateixos el seu descuit o la seva incúria en les senzilles operacions que tenen encomanades. Fer veure a les mares que seguint determinats mètodes de senzilla aplicació a la criança dels seus fills petits, en comptes de morir-ne vint-i-cinc per cada cent, en moriria un només, i per tant, que de la mort de tots els altres en tenen la culpa elles mateixes. Car en tots aquests casos, si no han el que han de fer, si no obren com han d'obrar, és perquè no saben les conseqüències de llurs actes o llurs omissions, o perquè dubten, perquè tranquil·litzen llur consciència amb el còmode escepticisme que acompanya a la ignorància il·lustrada.

Com si els homes tinguessin una visió clara de totes les conseqüències, de totes les dolors, de totes les misèries, de totes les baixeses, que a ells i a llurs fills i a llurs néts han d'ocasionar-los l'abús de l'alcohol o el contraure malalties genètiques, si sabessin abans de crear l'hàbit que després no podran vèncer, que amb els seus actes preparen per a llurs fills i per a llurs néts la tuberculosi, la presó, el manicomi, la prostitució, quina força no adquiriria la seva voluntat per resistir estímuls passionals que són a la primeria resistibles?

Un altre camp, una altra direcció —també com l'anterior, inesgotable,— és la de la revisió de les valors d'imitació socials: tipus ideals, costums, principis o axiomes; des del *Don Juan Tenorio*—que fa en l'ordre del nostre viure privat el mateix mal que el Cid en les esferes de govern,— amb el seu desordre, la seva indisciplina, la seva esterilitat constructiva, la seva inversió de valors morals i

socials, la seva manca d'ideal col·lectiu i de sentiment de solidaritat social, la seva obsessió de l'amor físic, que bé prou pesa com un somni enervant sobre les gents meridionals i les estraga i incapacita per la vida moderna; fins als hàbits educatius que confonent la sequedat de cor amb l'austeritat, la terquedat amb la fermesa de voluntat, la crudeltat amb l'energia, destrueixen l'afectuositat en les relacions de família, en les relacions socials totes, aproximant el nostre viure a la rigidesa i duresa vegetatives.

El camp és ample també, els temes variadíssims, la seva repercussió o irradiació també remarcable. Prengui's un exemple, que sigui fora de les direccions fins ara insinuades: el concepte públic dels establiments benèfics. La possibilitat d'haver d'anar a l'Hospital és l'obsessió dolorosa de les nostres classes humils. En les condicions de la vida actual, és això justificat? No. Ben al contrari. Es ja un fet en molts països, i va essent-ho entre nosaltres, que no ja en quant a les operacions i als parts, sinó fins en quant la majoria de les malalties, hi ha més garanties de curació a l'hospital que a la casa pròpia. D'aquí una orientació renovadora de la beneficència—tendint a la supressió de l'assistència domiciliària en cas de malaltia;— i dels hàbits de previsió popular de les malalties i d'organització dels hospitals i de les maternitats en el sentit d'anar a desocupar, a fer-se operar, a passar determinades malalties, en aquests establiments o en altres similars fundats per cooperació (entre nosaltres L'Aliança n'és exemple), mitjançant estipendis proporcionats a la posició social de cadascú, estipendis que essent rebuts de les germandats o de les caixes de previsió o de les associacions benèfiques, acabarien de resoldre el problema sempre gravíssim i atúdor de la malaltia en les famílies obreres.

En l'ordre moral cal ensenyar, fer sentir, la valor del temps, aquest pobre temps, que tots plegats perdem, tant els que diem que el fem com els que diuen que el maten; i per tal el de la puntualitat, del mètode en el treball, de la limitació d'hores i especialització diversificada d'ordres omenes de funcions en cadascuna, en ompte de l'actual confusió i indeterminació que fa dels despatxos i dels obradors tertúlies, i dels esbarjos i tertúlies centres de negoci o de consulta. Cal marcar tota la valor de la voluntat, que una desviació d'intel·lectualisme ha rebaixat posant l'estigma de filisteus als homes que fan les coses, evidenciar tota la fecunditat transcendental d'aqueix ressort social, quan el sosté i el guia la consciència del deure.

I ja en aquest punt els horitzons s'eixamplen més encara. Els llatins,

pel que té d'estètic, o pel que té de dramàtic, sentim vivament els actes heroics isolats; en canvi, l'heroisme del compliment constant del deure, de complir-lo acada moment, a cada hora, cada dia un any darrera l'altre no en les coses solemniais que donen l'auriola de la celebritat, sinó quietament, obscurament, en les coses modestes, en les humils, en les feines de cada dia, a casa, en l'escola, en la professió, en el taller, aquest no és sentit com una valor social que s'ha de desitjar, com un element de perfecció, com quelcom que aixequi la nostra personalitat, que la enriqueixi, que augmenti la seva força. I no obstant, tot el secret de les grans organitzacions públiques i privades, des de les administracions d'Estat fins a les poderoses empreses industrials, és aquí: en aquesta regularitat en el compliment de la missió pròpia de cadascú, que només en el sentiment del deure es troba. Aquest és el gran heroisme, l'heroisme fecund, profitós, que aixeca els pobles a les altures d'imperi sobre els altres.

Finalment—car la suggestió de filons de treball, podria ésser interminable—ha de senyalar-se per la seva influència possible en la vida de les petites poblacions, una acció de suplència que en aquest ordre pot exercir la nova institució. En els municipis petits l'únic tècnic és el Secretari, i la cultura del Secretari és exclusivament jurídica. Seria una manifesta injustícia demanar al Secretari coneixements tècnics especials sobre els serveis municipals (urbanització, servei d'aigües, sanitat, etc., etc.). Sovint passa, doncs, sense que pugui fer-se'n culpable a ningú, que subsisteixen estats dels serveis quasi prehistòrics, que una intervenció intel·ligent podria fàcilment transformar. Exercir aquesta intervenció, assenyalar les solucions possibles, reunir els exemples i models i solucions d'altres països, facilitar les intervencions tècniques, pot donar a l'Institut una gran fecunditat.»

COMMEMORACIONS

No podríem passar en silenci el quart aniversari de la mort del doctor Clascar i de Joaquim Folguera, per tants motius estimats dels amics de LA REVISTA.

No voldríem, però, que la nostra recordança fos indecisament sentimental o massa casolana.

Ens plau per aquesta raó reproduir els comentaris del Nicolau d'Olwer i de *Ship boy* que amb dignitat situen els nostres afectes i la nostra fidelitat als amics absents.

«En memoria de l'amic perdut.»

Ha fet quatre anys, era el 21 de febrer de 1919, que a les vuit del

vespre, després d'una feixuga agonia de vint hores, ens deixava per sempre Mn. Frederic Clascar.

Fou la més negra nit ciutadana. Esclatada aquell jorn mateix la vaga de la Canadenca, ni els tramvies no anaven, ni cap llum no era encès al carrer; els automòbils, amb marxa cautelosa, no paraven de sonar les botzines, com sirenes de vaixells en temps de boira espessa, i llançaven a la negror de l'espai, recelosos exploradors, els raigs submergents de llurs focus. Negra nit de núvols i plovisca, sense llum en cel ni en terra!

La catalanitat absoluta, incondicionada de Mn. Clascar, l'hauria arrencat tot d'una amb els nostres —i gran ajut ens seria avui, en la creuada patriòtica, el seu verb plàstic, convincent i càlid. Per això és justícia que damunt aquestes planes reviscolem el foc de la memòria seva.

Fins els darrers anys, jo havia tractat molt poc Mn. Clascar. Vàrem conèixer-nos en 1906, quan preparava la seva traducció de l'Evangeli de Sant Mateu, a la càtedra de grec del doctor Segalà. Incompatibilitat d'hores varen allunyar-l'en tot seguit. En deu anys més, raríssimes vegades ens parlàrem. Res no em feia presentir quan vaig entrar a l'Institut i començarem de freqüentar-nos que havia de lligar-se entre nosaltres una amistat cada cop més ferma. Home impulsiu i optimista com un infant, que ell era, ens aveníem per contrast, i sovint, alta la nit o en trespasar la matinada, sosteníem llargues, llarguíssimes converses telefòniques. Era en temps de l'Assemblea de parlamentaris i de la campanya pro-Estatut, que, en llevar-se del febrós treball d'hores i hores damunt les versions bíbliques, no es solia colgar ignorant els darrers batecs de la jornada. Altres vegades, quan el brètols de la Liga Patriòtica ja feien de les seves per la Rambla, ens havíem trobat sovint entre mig de la batussa. Era un soldat de la causa nacional Mn. Clascar, i li hauria donat generós la sang com li donava, amb un treball superior a les seves forces, la salut i la vida.

Tota l'obra de Mn. Clascar cal veure-la d'aquest caire estant. Si el servei de la pàtria no ho hagués exigut, si d'altres haguessin realitzat les seves valioses iniciatives, encara el veuríem entre nosaltres, encara fruiríem la seva paraula suggestiva, les seves imatges evocadores i sublimadores del viure quotidià. Ell, però, sentia la tragèdia de la nostra cultura: tan pocs que som i tantes coses que hem de fer! Volia dur la Bíblia de l'hebreu i del grec a la nostra llengua, volia continuar la producció apostòlica i ascètica del seu mestre el Bisbe Torras i Bages, volia que fos purificada, restaurada, la litúrgia, volia estudiar la tradició filosòfica catalana, volia crear una escola de

semitistes, volia... volia... no té límit el que ambicionava per la glòria de Déu i per la nostra llengua. «Tot això ho fem pel català», deia, i és que jo no he vist ningú que s'estimés, tant com ell, la pròpia llengua. Aquesta obra, vasta i profunda, l'emprenia, s'hi debatia, la realitzava—oh, meravella!—amb una formació autodidàctica. Prou que se'n planyia d'aquest treball. Sense ell, el seu rendiment útil potser hauria estat doble, potser hauria guanyat precisió científicament, però hauria perdut la roentor de la fornal, el batec de la vida.

Volia, i com que volia de debò res no li dolia. No li dolia ni de perdre la salut per enllestir un nou llibre, ni d'esmerçar fins la darrera malla per fer-ne un tiratge en paper de fil. «Bona la fariem—deia—que no es conservés tot, tan poc que s'imprimeix en català!» I tot ho volia perfecte. Quan ja eren publicades les normes de l'Institut, a Vich li re-imprimiren, amb l'ortografia antiga, una obreta piadosa: va fer destruir en bloc tota l'edició, entusiasta que era de la tasca depuradora d'En Pompeu Fabra.

Tenia, demés, el sentit nacional, total, de les coses. Responent un dia a la meva pregunta de com l'havia abellit d'estudiar la filosofia a Catalunya, en el segle XVIII, «No és que interessi per gràcia, no—em va respondre—però veureu, potser que, per això mateix, no ho hauria estudiat ningú, i mancaria aquest capítol a la història del nostre pensament.»

Mossèn Clascar—escriví un amic meu arran de la seva mort—era e perfecte «homme de lettres». Certament, ningú més que ell no ha sentit la voluptuositat de la tasca intel·lectual, el goig de la producció, la febre de les galerades i del llibre a punt de sortir. Com li n'era d'amiga la seva cadira de treball! Hores i hores, jornades de deu, de quinze fins de vint, havia passat sense moure-se'n. Com li dolia d'abandonar-la! que depressa, però, se n'aixecava per complir el seu ministeri! L'home de lletres ho postposava tot a la seva missió evangèlica. Ell va fer reeixir contra totes les hostilitats, amb el ferm ajut d'En Prat de la Riba, una obra fecunda d'enlairament social; ell fou el pare, el mestre i l'amic alhora d'ànimes que sempre més l'enyoraran. Activitat transcendent i fecunda per molts ignorada.

La restauració litúrgica promoguda per Mn. Clascar, està ja definitivament incorporada al catolicisme català, i bones mans la dirigeixen. El seminari d'estudis orientals que poc abans de la seva mort començava a la Universitat Nova, morí amb ell, —(hauria mort, sinó, uns quants mesos després amb la Direcció d'Instrucció pública de la Mancomu-

nitat, com hi moriren altres dos, junt amb ell iniciats).

En Joan Estelrich ha fet anunci que una paral·lela de la fundació Bernat Metge, deguda també a la generosa munificència del senyor Cambó—«suum cuique»—rependrà la tasca d'arromancar i de publicar la Bíblia. Just seria que la novella fundació dugués el nom de Frederic Clascar: sense l'impuls donat per ell, o, per bé que ingratituds i incomprendensions convergeixin en amagar al públic la glòria quantitativa de la seva tasca, la qualitativa ja és indestructible amb «El Gènesi» i «El Càntic».

L'immoderat treball alimentava la malaltia que anava consumint l'organisme de Mn. Clascar. La mort d'En Prat de la Riba, l'amic íntim, lleial i decidit, fou per ell un greu terrabastall. Un any després, l'agost de 1918, passàrem uns dies plegats per les valls i les costes de Guipúscoa, i encara record l'estranya impressió d'unes paraules seves confessant-me, un pàl·lid capvespre vora la mar Cantàbrica, que havia resolt el viatge per tal de pendre comiat, abans de morir-se, d'una germana seva resident a Biscàia, quan feia moments que em descrivia tot un cúmulo de projectes i tornava a parlar-me'n de seguit. Després va anar de mal en pitjor: la feina creixia, augmentaren els disgustos. Començà de tenir algun atac. Era ja al seu domicili de Gràcia, on morí, i en ofrenar-me un esplèndid tiratge en paper japó de l'«Eucologi de difunts». «Un altre dia us el signaré—em deia,—avui tinc la mà que no pot escriure.» Anà perdent, perdent; en dues setmanes arribà a la mort.

Quan era encara a la Maternitat i ja ens flagellava l'epidèmia de grip de 1918-19, va dir-me: «Tot sovint passen enterraments, i anant cap a casa veig al cementiri de Les Corts rengleres de nínxols nous, amb les boques obertes...» Una d'aquelles boques, diumenge 23 de febrer, a l'hora de migdia, va cloure's per a engolir-lo.

Esmerçà, repetim-ho, la salut i la vida treballant per la pàtria. Quan el sol del triomf llueixi, caldrà que damunt la seva tomba sigui posada la roja cinta dels combatents heroics.

L. NICOLAU D'OLWER.»

«Notes per a una antologia: Joaquim Folguera.»

Un volum de les publicacions de LA REVISTA recull tota la producció poètica de Joaquim Folguera, mort als vint-i-sis anys. Es un quadern de notes líric, una mena de diari sentimental. Tot el neguit hi és formulat i la «persistent baralla» que es lliura en l'ànima del poeta és copsada en els versos. Nosaltres, que no hem

conegut en Joaquim Folguera, no vacil·laríem a judicar-lo, per la seva poesia, un home desesperadament apassionat. Apassionat i somniador. Ell mateix, amb accent hamletic, diu:

Jo, que soc ombra de tant somniar.

Les passions i els somnis i els neguits d'En Folguera no van trobar, però, una expressió poètica definitiva. Joaquim Folguera és d'aquells que més clarament reflecteixen la lluita per la forma. Totes les armes li han servit; els versos de l'autor del «Cant al silenci» varen ser fets sota molt diversos encisos. López-Picó i Carles Riba planen sovint damunt la poesia d'En Folguera. I ja no cal fer esment de l'experiència simbolista:

«L'última estrofa del poema espars és mon silenci que s'ha fet en l'aire.»

Heu's ací uns mots que són una confessió. El poeta ha fet tan íntim el seu cant, i vol tan nues les paraules, que assenyala en el silenci un doll pur de lírica. El monòleg passional d'En Folguera ja és com una flama que no fa remor. Si diu el seu secret al vent, li torna intacte. Ni l'alzina ni la riera no escolten la seva elegia. Aleshores és quan la veu d'En Folguera, de tan sola, calla. Es una veu tan pura, que tendeix al silenci.

La lírica de Joaquim Folguera és una temptativa magnífica. La mort se'l va endur totjust quan començava a trobar-se. El «Cant a, Silenci» hauria significat, de segur en l'obra d'En Folguera un moment definitiu. Hauria volgut dir per la lírica catalana un retorn ben reixit a les nostres més pures tradicions literàries aliat amb una forma àgil, novíssima. El «Cant al silenci» és lla on Joaquim Folguera, sol i obert de bat a bat, mostra d'una guisa més corprenedora la lvidesa roent de la passió.—SHIP-BOY.»

EINSTEIN

Ha estat el nostre hoste. Barcelona l'ha homenatjat amb discreció. Sense reserves elogiem aquesta mesura, per damunt de les temptacions de l'actualitat i del esnobisme.

Val a dir també que Einstein ha correspost amb una sencillesa cordial que ens ha corprès, matisada com ha estat per l'associació a la glòria de l'esforç científic d'avui, del nom de l'Esteve Terrades.

LA POLITICA EXTERIOR DEL CATALANISME

Creiem oportunitat registrar l'article publicat per el Rovira i Virgili sota aquest títol, oposant-lo a les improvisacions de molts aficionats

els quals juguen sovint amb aquest tema compromentent la serietat catalana. Diu aixís l'article:

«Al començament de la gran guerra vaig donar al «Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria», de Barcelona, dues conferències en les quals exposava la necessitat que el Catalanisme tingués una política exterior. Entre els arguments que vaig aduir, en pro d'aquesta tesi, en recordo dos de fonamentals. El primer és que tots els moments decisius de la història de Catalunya s'han presentat units als grans fets internacionals. La sort de Catalunya s'ha decidit diverses vegades damunt el tauler militar i diplomàtic d'Europa. N'hi ha prou amb citar la guerra de Separació (1640-1652) i la guerra de Successió (1705-1714). El segon argument és que totes les nacionalitats que han sostingut la lluita per la llibertat nacional han adoptat una política exterior.

El tenir una política exterior, no vol significar que calgui intervenir en guerres, ni que calgui prendre posició en tots els plets i conflictes diplomàtics. Vol significar, simplement, que cal seguir amb atenció els fets externs i adoptar una orientació definida que permeti d'utilitzar la força immensa que té en el nostre temps l'assistència de l'opinió mundial i la simpatia dels pobles que més poden influir en les desconegudes contingències de l'esdevenidor de Catalunya.

El Catalanisme no ha tingut mai cap política exterior. Els homes capdavanters del nostre moviment han adoptat, o bé diverses actituds successives i contradictòries, reveladores d'una íntima mancança d'orientació, o han deixat de banda aquest problema per considerar-lo d'escàs interès nacional. Aquesta posició del Catalanisme, no solament ha causat un dany considerable a la causa catalana, sino que ha fet palesa la limitació pagesívola de molts dels nostres polítics.

La novella generació catalana dona una importància major a aquest aspecte del nostre problema. Cada dia són més nombrosos els catalans que guaiten en l'ampla finestra europea del nostre casal. Cada dia són més nombrosos també els comentaris que l'actualitat estrangera suggereix als patriotes.

Tot això ens fa creure que és pròxim el moment de maturitat en què el Catalanisme tindrà una política internacional. Per a quan aquest moment arribi, demanem als millors i més intel·ligents patriotes un serè examen de la realitat mundial en les seves relacions amb el problema de Catalunya. He pogut comprovar, en la gran majoria dels catalans que s'ocupen de política estrangera, una penúria de criteri i un «embalament»

perillosos. De totes les polítiques, l'exterior és la més delicada i potser la més transcendental.

Si es possessin massa càtedres de política estrangera i els catedràtics fossin d'aquests temperaments, tan abundants a casa nostra, que confonen la independència de l'esperit amb la mala geia i l'agilitat amb les contorsions gimnàstiques, fet i fet, encara hi hauriem perdut. No costa res de fer trencadissa amb la ploma o amb la paraula. Però mai els temperaments amics del deport de la trencadissa no han estat aptes per conduir cap política exterior.»

PASCAL I RENAN

S'escau aquest any el centenari de la naixença de Pascal i de Renan. Com una introducció commemorativa, la casa Crès ha publicat la correspondència de Pascal i la casa Nelson ha reeditat la correspondència de Renan amb la seva germana Enriqueta i els mots cenyits i commoguts alhora amb que enaltí la recordança de la tendra companya.

Altres commemoracions ens caldrà esmentar. Cap, però, tan delicada com les que avui consignem.

LUIGI PIRANDELLO

No cerqueu encara el seu nom en les taules de divulgació ni en els fixaris de la classificació decimal de la glòria.

De moment és més una fama de revistes selectes que no del gros públic.

Prezzolini ha escrit d'ell: «Es un caràcter un xic tancat, individualista, que s'enutja d'ell mateix.

...Es el més pirandel·lià de tots els seus personatges. Se'ns presenta gairebé joíós, amb una ganyoteta d'humorisme en el seu rostre d'artista, y darrera d'aquesta màscara el públic no veu els ulls plens d'una profunda melangia i no sent el sospir d'abandonament i d'incurable soledat que s'hi amaga.»

ANALECTA MONTSERRATENSIA

Altres vegades hem comentat aquesta important publicació cultural. Avui no sabríem afegir mots banals al comentari excel·lent de Ferran Soldevila a *La Publicitat*, amb motiu del quart volum dels *Analecta*.

Diu aixís el Soldevila:

«Tenim al davant nostre, i l'hem recorregut amb l'atenció que mereix, un gros volum de més de quatre centes planes que porta per títol «Analecta montserratènsia». Es un volum agradable als sentits, a la intel·ligència i al cor. Els ulls es re-

posen en la contemplació d'aquesta impressió neta i clara; de la distribució elegant i sàvia de títols, subtítols, espais i paràgrafs; de la combinació escaient dels diversos tipus de lletra. L'olfat no resta indiferent a l'agradable olor de llibre nou que els fulls exhalen. La intel·ligència es complau a seguir els estudis, textos i cròniques que el volum conté. El nostre cor, el nostre cor d'homes cultes i de catalans, bat joiosament de veure un nou centre de cultura badar-se i florir a Catalunya.

Aquest és el quart volum dels «Analecta montserratènsia», i pel seu contingut no desdiu dels anteriors. Comença amb una ressenya de la vida i l'abadiat fecund del Rdm. P. Deàs. Des del seu origen humil, a la vila de San Pol de Mar, fins a la seva mort al monestir de Montserrat, és seguit a grans trets el seu camí pel món, deturant-se, més espaiadament, en els temps en què va dirigir la congregació benedictina de la nostra muntanya santa. Tota la seva obra de restauració de la Basílica, de la Santa Cova, de les Ermites, dels Monuments, dels Hostalatges; la magna empresa de la fundació del Monestir i Missions de Filipines realitzada per ell personalment; l'adjutori que prestà a les fundacions d'altres cases de l'anomenada Província espanyola, especialment les de Vallcarca, El Pueyo, El Miracle, Filipines i Austràlia; els seus treballs per restaurar i enriquir la Biblioteca, per formar un Museu d'Antiguitats Montserratines, per inaugurar el Museu Bíblic que instal·là el Pare Ubach al seu retorn de Terra Santa; i altres moltes activitats piadoses o culturals del Pare Deàs, són exposats amb simplicitat i amb reverència anònimes i filials.

Constitueix el cos central d'aquest volum dels «Analecta» una història inèdita de Montserrat. Es un text llatí del segle XVIII. Sembla que quan el gran erudit francès Mabillon demanà i aplegà materials dels diversos monestirs de l'Ordre per a redactar els seus «Anuals Ordinis S. Benedicti», després d'haver-li tramès, els monjos de Montserrat, algunes notes històriques sobre llur monestir, van redactar un compendi de la seva història i van trametre-li per completar aquelles notes. Però el manuscrit no fou utilitzat, ja que, quan va arribar a Sant-Germain-des-Près, Mabillon era ja mort. I és aquest manuscrit, conservat a la Biblioteca Nacional de París, el que don Anselm M. Albareda publica, precedit d'un estudi, dins els «Analecta Montserratènsia». Gran nombre de dades desconegudes sobre la història del monestir donen a aquest text una excepcional importància. No hi fa res que l'anònim autor, fins ara inconegut, es mostri de vegades poc preocupat de la veritat històrica i accepti totes

les llegendes, àdhuc en llurs detalls més inversemblants. Gosariem a dir que fins aquesta ingenuïtat, potser fingida, dóna a voltes interès a la seva narració; així quan ens conta que les gents de les viles dels encontorns de Montserrat, aterrides per un terratrèmol, van erigir-hi un temple a Venus, el qual temple, l'any 253, va enrunar-se, o quan ens refereix la vida de Fra Joan Garí, treient-la d'un vell còdex de Montserrat avui desaparegut. En canvi, té altres capítols, com els referents a l'església vella, a l'església nova, a l'estat de la Comunitat i del servei del Monestir a començaments del segle XVIII, a l'horari (detalladíssim respecte al culte) i als monjos montserratins il·lustres per la santedat o per la ciència, on una veritable valor històrica resplendeix.

De gran interès és també el treball que, sobre la Cronologia dels darrers priors de Montserrat, publica el R. P. Arxiver del Monestir. S'esdevé que la història de Montserrat ha estat, quant a les èpoques, tractada amb molt diversa intensitat. L'època que podem anomenar llegendària ha atret sempre l'atenció dels historiadors, no precisament per esporgar-la del que hi hagi de fals i trure del fons de la tradició les engrunes de veritat que hi pugui haver, sinó més aviat per recollir i salvar la llegenda amb totes les seves corprenedores minúcies. L'època vallisoletana, que comença amb la intrusió dels monjos castellans de la comunitat montserratina de Valladolid, imposats al monestir per Ferran el Catòlic, ha estat també estudiada abundantment. En canvi l'època claustral, l'època nacional del monestir, que comprèn des de l'any 1100 al 1493, ha estat sistemàticament oblidada. Quina ha estat la causa d'aquest oblit? Tal vegada això: el fet d'ésser l'època nacional del monestir. Els monjos vallisoletans s'estimarien més deixar dins l'ignot aquell període que ells venien a supplantar i a cloure. No falta qui insinui que aquesta preterició fou feta a posta per alguns historiadors que podent aprofitar documents preciosos de l'arxiu, van inutilitzar-los. Una semblant llacuna dins la història del monestir fa, doncs, molt més important tot intent de curullar-la. Per això és més de lloar l'esforç del R. P. Arxiver de Montserrat que, utilitzant catàlegs ja existents, especialment els manuscrits del Pare Pasqual (sortosament aollits dins la Biblioteca de Catalunya), i aportant els fruits esplèndids de les seves investigacions dins els arxius del Vaticà, estableix la cronologia dels priors de Montserrat de 1284 a 1409. Per això també serà d'una gran eficàcia l'aplec de dades, generalment inèdites, que sota el títol de «Miscel·lània històrica», es publica en tots els volums dels «Analecta».

Completen el contingut del llibre un comentari del viatge a Montserrat de Jeroni de Mickser, que hi pujà a les acaballes del segle XV, signat per A. Maria Albareda; un estudi d'En Jordi Rubió sobre les butlles incunables de Montserrat, i la crònica del Santuari.

* * *

El camí emprès per aquest grup selecte de monjos montserratins, que treballa intel·ligentment en la tasca d'encendre i de mantenir un càlid i brillant fogar de cultura, ens sembla digne dels més alts elogis i també del més ferm encoratjament. Recorrem la crònica de cultura, i ens complau de constatar la manera abundosa i encertada com augmenta la Biblioteca, on ha entrat una part (9.000 volums de l'escollida llibreria) del generós patrici Eduard Toda. Constatem també l'enriquiment progressiu de la impremta, que farà els monjos impressors dignes hereus de Rosenbach i Luschner. Constatem l'absoluta catalanitat de l'esperit que informa els «Analecta». I proclamem que són molt més que uns «analecta», que unes engrunes, caigudes de la taula del festí: són un veritable festí de menges saboroses.»

CAL ESMENTAR

Que amb la mateixa vehemència amb que els nostres artistes proclamen el deure sagrat a la diversió, voldríem veure'ls proclamar els deures de la ciutadania per damunt de tots els possibles retorns al Niu guerrer i als 4 gats.

—La incomprendible al·liança que han intentat fer els amics de la poesia a l'Hotel Ritz, de Leopardi i el tè amb tota la falagueria mundana (ningú sabia explicar-nos el gran líric què en pensaria) d'advertir que l'intermedi durarà suficientment perquè els senyors que ho desitgin puguin passar a la sala de tè.

Aquestes paraules són les estrictes de les invitacions. No afegim ni un mot irònic.

—L'article del senyor Dwelshauvers a Quaderns d'estudi (octubre-desembre de 1922) comentant el llibre *La vida intel·lectual*, de A. D. Sertillanges, del qual publicà oportunament un capítol traduït LA REVISTA (volum de 1921, pág. 318).

—Que si a Catalunya les publicacions catalanes no gasten en una setmana el paper que gasta la *Van-*

guardia en una dia (tal com algun diari castellà de Madrid ha retret) tenen afortunadament un to que permet a les modestes revistes comarcals, per exemple, comentar seriósament el centenari de Pasteur.

—*Athenæum*, nova revista italiana de literatura i d'història, la qual reprèn la seva publicació sota la direcció de C. Pascal (Pavia, Piazza Municipio, 4).

—Que oportunament ha estat observat el sentit de la dita de l'apòstol *convé que hi hagi heretges*, sense possibilitat de referir-la a la conveniència d'arribistes ni de desertors.

—El butlletí universitari d'idees llibres i revistes de l'Amèrica llatina *Renovación* (Director, Gabriel S. Moreau, Viamonte, 791 Buenos Aires). Remarquem en el primer número un llarg estudi de Josep Ingenieros sobre la Universitat de l'esdevenidor.

—La crònica mensual de literatura catalana començada desde el número de febrer d'enguany a la revista milanesa *I libri del giorno*, per Cesarino Giardini.

—La joia d'obrir un vocabulari filosòfic i llegir, per exemple: *Concret*, vegeu *Abstracte*.

—La nova revista mensual *Europa* (F. Rieder i C.^a editors. París, 7, place Saint-Sulpice). Reproduïm els propòsits que de bell inici, signen els redactors en cap:

«Organe à la fois de culture française et de liaison internationale, *Europe* se présentera avant tout comme une Revue littéraire. Tout en réservant la plus large part aux œuvres d'imagination, elle ne s'interdira pas cependant d'étendre son attention à tous les domaines de l'activité intellectuelle: philosophie, sciences, arts plastiques, etc. *Europe* entend rester indépendante de tout parti: elle s'efforcera de fuir tout dogmatisme, tout système de clan ou d'école, pour devenir une maison commune où pourront se rencontrer les libres esprits de tous les pays.

Notre titre est à lui seul un programme; il ne constitue pourtant qu'une indication. Nous considérons que l'Europe, entre l'Orient et le Nouveau Monde, est le carrefour où se rejoignent les civilisations. Mais c'est à tous les peuples que nous nous adressons. Ce sont les voix autorisées du plus grand nombre possible de pays que nous entendons faire témoigner ici, non pour les opposer puérilement les unes aux autres, mais dans l'espoir d'aider à dissiper l'incertitude et la défiance dont souffre aujourd'hui le monde.

Nous croyons qu'une des plus nobles tâches qu'on puisse proposer aux hommes de ce temps est de chercher à réaliser enfin l'unité humaine. La guerre même a démontré, de façon décisive, que tous les Etats demeuraient étroitement solidaires les uns des autres. Bientôt il leur faudra, bon gré mal gré, mettre en commun toutes leurs ressources, pour subsister et progresser. Tous, selon nous, ont leur mission à remplir. Chacun a son génie, sa grandeur, son trésor de forces spirituelles. Le plus disgracié même saura nous montrer quelque jour qu'il gardait en lui maintes richesses.

Nous demandons à tous ceux qui partagent notre foi dans les possibilités sans limites du génie humain de bien vouloir nous aider et nous éclairer. Avec eux nous essaierons de grouper tous les efforts ayant pour but d'élargir le champ de nos connaissances, d'augmenter le patrimoine commun. Nous nous attacherons particulièrement à tout ce qui est susceptible de développer en nous la compréhension affectueuse. Nous respecterons l'indépendance et le caractère de toute individualité et nous nous appliquerons à créer autour des valeurs nouvelles une atmosphère d'attention et de sympathie. Nous voudrions rassembler ici les esprits les plus originaux et les plus lucides de notre temps, et nous espérons bien nous assurer le concours fraternel de tous ceux qui essaient loyalement d'apporter quelque lumière dans la confusion actuelle. Nous ne poursuivons pas de buts personnels; notre œuvre est dédiée à la gloire de l'homme.

Une telle entreprise, menée avec nos seuls moyens, ne pourrait être que bien modeste. Puissent les nombreux appuis sur lesquels nous comptons nous permettre de lui donner toute l'ampleur désirable. Il nous a paru qu'elle était attendue. C'est pourquoi nous avons décidé de la tenter et sommes prêts à y engager toutes nos forces.—*Les rédacteurs en chef*, RENÉ ARCOS.—PAUL COLIN.

—El frenesí de la discontinuïtat que tantes iniciatives ha fet fracassar a casa nostra. Per què avui per exemple, sense haver vist la vida normal de l'Associació dels amics dels bells llibres, es parla ja d'un nou agrupament editorial dels amics de les belles lletres?

Salvem, millorem, expandim les coses bones que ja tenen sentit i es mereixen tenir tradició.

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. Alexandre Plana: <i>Les idees polítiques d'en Valentí Almirall</i>	2.50	25. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum I.....	4.—
2. Prudenci Bertrana: <i>Proses bàrbares</i> (Agotada)	3.50	26. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum II	4.—
3. J. Pous i Pagès: <i>La vida y la mort d'en Jordi Fraginals</i>	4.—	27. Raimond Casellas: <i>Etapas estètiques</i> . Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4.50
4. Manuel de Montoliu: <i>Estudis de Literatura catalana</i> Pròleg de Miquel S. Oliver	3.50	28. Raimond Casellas: <i>Etapas estètiques</i> . Epíleg de Xenius. Volum II	4.50
5. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum I	3.—	29. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum II	3.50
6. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum II	3.—	30. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> , Sèrie II	4.—
7. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Pròleg de P. Corominas. Primera sèrie	3.50	31. A. Rovira i Virgili: <i>Les valors ideals de la guerra</i>	4.—
8. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Segona sèrie	3.50	32. Lluís Via Cullita. <i>Poesies</i>	3.50
9. Apeles Mestres: <i>Llibre d'or</i> . Cent cançons populars de diferents països.....	4.—	33. Miquel S. Oliver: <i>Catalunya en temps de la Revolució francesa</i> . Primera sèrie	4.50
10. F. Pi i Margall: <i>La qüestió de Catalunya</i> . (Escrits i discursos.) Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall..	2.50	34. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum I	3.50
11. Cebrià Montoliu: <i>Walt Witman</i> : L'home i sa tasca	3.50	35. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum II.....	3.50
12. Ignasi Ribera i Rovira: <i>Contistes portuguesos</i> . Traducció catalana	3.50	36. Ferran Agulló i Vidal: <i>Marines</i>	4.—
13. Alexandre Plana: <i>Antologia de poetes catalans moderns</i>	4.—	37. Joan Pons i Massaveu: <i>Com anàvem dient</i>	4.—
14. A. Rovira i Virgili: <i>La nacionalització de Catalunya</i>	2.—	38. A. Rovira i Virgili: <i>Nacionalisme i Federalisme</i>	4.—
15. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Tercera i última sèrie	3.50	39. Ferran Agulló i Vidal: <i>De tots temps</i> . Poesies	4.—
16. Alfons Maseras: <i>Contistes francesos</i> . Traducció catalana	3.50	40. Alfons Maseras: <i>Contes a l'atzar</i>	4.—
17. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum I	2.50	41. Joaquim Riera i Bertran: <i>Faules velles</i>	4.—
18. J. M. López-Picó: <i>Poesies</i>	3.50	42. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum III.	4.—
19. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> . Sèrie I	3.50	43. Manuel Marinello: <i>Contes de reis i de prínceps</i>	4.—
20. A. Rovira i Virgili: <i>Debats sobre el catalanisme</i>	3.—	44. J.M. López-Picó: <i>Poesies</i> (1915-1919).....	4.—
21. Prudenci Bertrana: <i>La lloca de la viuda</i> i altres narracions	3.50	45. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum IV	4.—
22. Alexandre Plana: <i>Sol en el llindar</i> . Poesies.	3.50	46. Alfons Maseras: <i>Interpretacions i motius</i> ..	4.—
23. E. A. Butti: <i>Llucifer</i> . Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3.—	47. Pau Griera i Cruz: <i>Desferres</i> . Novel·les ..	4.—
24. Carles Soldevila: <i>Plasenteries</i>	3.—	48. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> . Volum I	4.—
		49. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum II	—
		50. L. Nicolau d'Oliver: <i>Comentaris</i> . (1915-1917).	—
		51. Josep Massó Ventós: <i>Totes les cordes</i>	—
		52. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum III	4
		53. Josep Massó Ventós: <i>Ideari de l'Amic</i> . Volum I	—
		54. Alfons Maseras: <i>El Llibre de les hores Cruentes</i>	4.—

OBRES EN PREPARACIÓ

Perrault (Contes per a infants) Il·lustracions de Torné Esquiús
 Del natural... I del meu humor.—Joaquim Ciervo.
 La guerra de les nacions (Vol. V i últim).—Captain Morley.
 Les multituds.—Raimond Casellas
 Els sots feréstecs.—Raimond Casellas.
 El mirall imaginari.—Alexandre Plana
 Ideari de l'Amic (Segon volum) Josep Massó Ventós
 Antologia de poetes portuguesos.—Ignasi Ribera Rovira
 Del país dels tarongers.—Ignasi Ribera Rovira

Diàlegs literaris i altres assaigs de crítica.—Josep Ferran i Mayoral
 Noves faules.—Joaquim Riera i Bertran
 Marines (Segon volum).—Ferran Agulló i Vidal
 Herències (Novel·la).—Maria Domènech de Cañellas
 L'anhel Cantaire (Poesies).—Plàcid Vidal
 Catalunya en temps de la Revolució francesa (Segona sèrie) Miquel S. Oliver
 Història de la pintura catalana fins al segle XVIII (Cinc volums).—Raimond Casellas
 Sepulcres històrico-artístics de Catalunya (Dos volums) Adolf Alegret

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plaça Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

TALLER DE JOIERIA

Jaume Mercadé

Passeig de Gracia, 46 - Telèfon 1373 A

LLIBRERIA NACIONAL CATALANA

GALERIES LAIETANES • Gran Via, 613 • Telèfon A 4902

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613

DARRERS LLIBRES PUBLICATS.—CÀNTICS DE MAR, D'AMOR I DE MORT, per F. Soldevila.
TERCER LLIBRE DE POEMES, de J. Millàs Raurell; L'ÀNIMA OBERTA, poesies de F. Sitjà; LA GESTA DELS ESTELS, poesies de J. Salvat-Papasseit.
EN PREMSA.—L'EMOTIVITAT POPULAR EN EL CANÇONER DE CATALUNYA, per Joan Fornell.
ANTOLOGIA DE POETES CATALANS D'AVUI.
RECULL D'ARTICLES, de R. Benet; ASSAIGS, de J. M. Capdevila; TERCER RECULL DE MORALITATS I PRETEXTOS, per J. M. López-Picó.
LIRICS MUNDIALS.—POESIES D'A. CHENIER, trad. de Joan Arús, pròleg de Gabriel Alomar.
VOLUMS D'ART: Torres García i Manolo Hugué.
EN PREPARACIO.—ALTRES LLIBRES: d'Ildefons Suñol, Gabriel Alomar, Joan Crexell, Manuel Reventós, J. Puig i Ferrater, Ramon Reventós, Antoni Closas, Tomás Garcés, Clementina Arderiu, Francesc Cambó, M. Vidal i Guardiola, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, J. M. Junoy, Enric Jardí, J. Estelrich, Carles Soldevila, Ricart Permanyer, Carles Riba, etc.
EN ESTUDI.—ANTOLOGIES POPULARS DE LA REVISTA: Els trobadors catalans, Les cròniques. Els Jocs Florals, etc.
VIATGES, MEMORIES, EPISTOLARIS: Records de Joan Maragall, per Josep Pijoan.
LIRICS MUNDIALS: Leopardi, Rupert Brooke, Goethe.

R. Rucabado: *Els Editors i la llibertat de l'art.*
Josep Aragay: *La pintura moderna catalana, la seva herència i el seu llegat.*
Clementina Arderiu: *Cançons i elegies.*
Josep M. López-Picó: *L'infantament meravellós de Scherazada.*
Miquel Poal i Aragall: *Mots planets i desplaents.*
Antoni Rovira i Virgili: *El Nacionalisme.*
Joaquim Folch i Torres: *Meditacions sobre l'arquitectura.*
Joan Saes: *La pintura moderna francesa fins al Cubisme.*
Alexandre Plana i altres: *L'obra d'Isidre Nonell.*
Miquel Ferrà: *Cançó d'ahir.*
Ll. Nicolau d'Oliver: *Literatura catalana. Perspectiva general.*
Enric Jardí: *Les doctrines de George Sorel.*
J. M. López-Picó: *Moralitats i Pretextos.*
J. Ferran Mayoral: *La renovació del Teatre.*
E. Duran Reynals: *Quatre Històries.*
Josep M. de Sagarra: *Cançons d'abril i de novembre.*
Ferran Soldevila: *Exili.*
Carles Riba: *Càntic dels Càntics i Llibre de Rut.*
Josep Carner: *Les planetes del Verdym.*
Alexandre Plana: *Contrabaedeker.*
Josep M. Tallada: *Les doctrines de P. J. Proudhon.*
Guerau de Liost: *La ciutat d'Ivori.*
Joan Alcover: *Poemes bíblics.*
Frederic Clascar: *La filosofia catalana en el segle XVIII.*
Josep Aragay: *Itàlia.*
Mercè Vila: *Les Hores.*
Miquel Fortesa: *L'estela.*
Carles Riba: *Primer llibre d'Estances.*
J. M. López-Picó: *Dietari espiritual.*
J. Bofill i Matas: *Les joventuts catalanes.*
P. M. Bordoy-Torrents: *Els pobles d'Orient.*
J. Ferran i Mayoral: *Diàlegs dels deus, de Lucià.*
Joaquim Folguera: *Les noves valors de la poesia catalana.*
Ventura Gassol: *La Nau.*
Salvador Albert: *Amiel.*
Pere Benavent: *Epigrames.*
Joaquim Folguera: *Poesies.*
J. Ferran i Mayoral: *Lletres a una amiga estrangera.*
Josep Aragay: *El Nacionalisme de l'art.*
Marià Manent: *La collita en la boira.*

Joaquim Folguera: *Articles.*
Trinitat Catasús: *Vendimiari.*
Carles Riba: *Escolis i altres articles.*
Ernest M. Ferrando: *Vida d'infant.*
R. Rucabado: *Elogis.*
Josep S. Pons: *L'estel de l'escamot.*
Francesc Pujols: *Recull d'articles de crítica artística.*
Joaquim Folguera: *Traduccions i fragments.*
Ferran Soldevila: *Càntics de mar, d'amor i de mort.*
J. Millàs-Raurell: *Tercer llibre de Poemes.*
Carles Rahola: *La dominació napoleònica a Girona.*
Francesc Sitjà: *L'ànima oberta.*
J. Salvat-Papasseit: *La gesta dels estels.*

LIRICS MUNDIALS:

M. Morera i Galícia: *Venus i Adonis, de Shakespeare.*
Maria Antònia Salvà: *Les Geògiques cristianes, de de Francis James.*
Josep Leonart: *Poesies de Richard Dehmel.*
Marià Manent: *Sonets i Odes, de John Koats.*
Joan Capdevila Rovira: *Les flors del mal de Baudelaire.*

ESCRITS POLITICS.

E. Prat de la Riba: *Per la llengua catalana.*
Narcís Verdaguer i Callís: *La primera victòria del catalanisme.*

ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS.

Joaquim Sunyer.
Enric Casanovas.
Xavier Nogués.
Josep Clarà.

TEATRE DE JOSEP M. DE SEGARRA.

L'estudiant i la Pubilla.

ALMANACS DE LA REVISTA.

Anys 1918 i 1919.